

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Nina Holkko

”Ei se lapsi vaan tuu sun kotii ja sit sä halaat sen - - ehjäksi”

Perhehoitajien kokemuksia lastensuojelun perhehoidosta

Opinnäytetyö
Syksy 2021
SeAMK Sosiaali- ja terveystieteiden
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Nina Holkko

Työn nimi: ”Ei se lapsi vaan tuu sun kotii ja sit sä halaat sen - - ehjäksi”: Perhehoitajien kokemuksia lastensuojelun perhehoidosta

Ohjaaja: Katariina Perttula, Lehtori

Vuosi: 2021

Sivumäärä: 67

Liitteiden lukumäärä: 2

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda uutta tietoa lastensuojelun perhehoidosta ja perhehoitajuuden roolista yhteiskunnassamme perhehoitajien kokemustietoa hyödyntäen. Tutkimuksessa selvitettiin perhehoitajien motiiveja ryhtyä sijaisperheeksi, perhehoitajalta edellytetyjä valmiuksia perhehoitajana toimimiseen sekä kokemuksia siitä, mitä sijaisvanhemmuus on merkinnyt perhehoitajille henkilökohtaisesti ja mitä haasteita perhehoitajuuteen on liittynyt. Lisäksi tutkimus tuo esille perhehoidon kehittämiskohtia.

Lastensuojelun perhehoito määriteltiin ensisijaiseksi sijaishuollon muodoksi laitoshuoltoon nähden vuonna 2012. Perhehoidolla on merkittävä paikkansa sijoitettujen lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen turvallisessa tukemisessa, mutta sijaisperheistä on pulaa. Myös perhehoitoa koskevaa tutkimusta kaivataan lisää, ja perhehoidon tutkiminen on erittäin ajankohtaista.

Työn tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla 10.4.2021-29.4.2021. Teemahaastattelujen pohjana toimi teemahaastattelurunko. Tutkimukseen osallistui 7 perhehoitajaa eri puolilta Etelä-Pohjanmaata ja he ohjautuivat haastatteluun yhteistyötahon Nuorten Ystävät ry:n kautta. Kerätty aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä. Tutkimustuloksina saatiin, että motiiveina koettiin auttamisen halu, lapsirakkaus, henkilökohtaiset kokemukset ja kokemus yhteiskunnallisen hyödyn antamisesta. Valmiuksina nähtiin oman elämäntilanteen tasapainoisuus, empatiakyky, eri näkökulmien ymmärrys, vahvuus, yhteistyötaidot, tunnetaidot ja PRIDE-valmennus. Merkityksellisinä asioina koettiin pienet onnistumisen kokemukset, suhteen luominen sijoitettuun lapseen, lapsen eheytyminen ja kehittyminen, yhteiskunnallisen ymmärryksen kasvaminen sekä riittävä tuki, erityisesti Nuorten Ystävien perhehoitopalvelujen tarjoama tuki. Haasteiksi kuvattiin sijoitettujen käytöshäiriöt, vaikea suhde biologisiin huoltajiin tai sijoitetun lapsen sukuun, riittämätön tuki, vaitiolovelvollisuuden tuomat rajoitteet ja epävarmuuden tunteet. Kehittämiskohteiksi kuvattiin tuen lisääminen sosiaalityöntekijöiltä, palkkioiden pienuus, työn arvostuksen lisääminen sekä perhehoidon markkinointiin ja tiedottamiseen liittyvä resurssimäärän pienuus.

¹ Asiasanat: lastensuojelu, perhehoito, sijaisvanhemmuus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme of Social Services

Author/s: Nina Holkko

Title of thesis: "The child does not just come into your family, and you will make them - - whole by hugging": Foster Parents' Experiences of Fostering

Supervisor: Katariina Perttula, PhD, Senior Lecturer

Year: 2021

Number of pages: 67

Number of appendices: 2

The aim of this thesis was to create information of family care and the role of foster parenting in society by using foster parents' experiential knowledge. This thesis finds out about motives for becoming a foster family, conditions for being a foster parent, meanings and challenges brought along by foster parenting. This research also highlights points of development of family care.

As of 2012, family care has become a primary form of placement in the foster care of children. Family care has its place in supporting safe development and growth of placed children, but there is shortage of foster families. Yet research of Finnish family care is still necessary, and therefore, it is timely to do research on this topic.

The research method of this thesis was qualitative research. The research material was collected from foster parents by using a focused interview. The interviews took place between April 10 and April 29, 2021. Focused interviews were based on theme interview frame. The interviewees were guided in cooperation with Youth Friends Ltd. There were seven (7) foster parents who took part in this thesis all over South Ostrobothnia. Content analysis was used to analyze the results. The results of the study highlighted that the most important motives were desire to help, love for children, personal experiences and doing something for social good. Conditions for fostering were stable situation in life, ability for empathy, ability to understand different perspectives, strength, collaboration skills, emotional skills, and PRIDE Model of Practice. Meaningful aspects foster parents experienced were even the minor experiences of success, creating a sustainable relationship with the children, development of placed children, growing societal understanding and adequate support, especially support from Youth Friends Ltd. Challenges experienced in family care were behavior disorders of the placed child, difficult relationship with birth parents or relatives, inadequate support, restrictions of secrecy obligation, and feelings of insecurity. Foster parents pointed out that the aspects of development were minor support from social workers, small number of commissions, respect for their job, and also marketing and informing of family care.

¹ Keywords: child welfare, family care, fostering

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHTIA	9
2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	9
2.2 Yhteistyötaho	10
2.3 Aiempia tutkimuksia	11
2.4 Käytetyistä käsitteistä	12
3 LASTENSUOJELUN PERHEHOITO.....	13
3.1 Lastensuojelun määrittely	13
3.2 Perhehoito lastensuojelun sijaishuollon muotona	14
3.2.1 Perhehoidon sijoitukset	15
3.2.2 Toimeksiantosuhteinen perhehoito	18
4 SIJAISVANHEMMUUDEN ELEMENTTEJÄ	20
4.1 Perhehoitajaksi ryhtymisen motiivit	20
4.2 Perhehoitajan valmiudet	21
4.3 Perhehoidon tuottamat merkitykset	23
4.4 Perhehoidossa kohdatut vaikeudet ja haasteet	24
4.5 Perhehoidon kehittämiskohdat	25
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	28
5.1 Laadullinen tutkimus	28
5.2 Aineistonkeruumenetelmä.....	28
5.3 Aineistonkeruun toteutuminen.....	30
5.4 Aineiston analyysimenetelmä.....	31

5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	34
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	36
6.1 Motivoivana tekijänä auttamisen halu.....	36
6.2 Tiedon ja taidon hyödyntäminen	38
6.3 Onnistumisen kokemuksista rakentuva perhehoitajuus	41
6.4 Haastavien tilanteiden taustasyyt	44
6.5 Perhehoidon kehittämisen kulmakivet	47
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	50
8 POHDINTA	57
LÄHTEET.....	60
LIITTEET	67

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Perhehoidon sijoitukset.....	18
Kuvio 2. Motiivit	36
Kuvio 3. Valmiudet	38
Kuvio 4. Merkitykset	42
Kuvio 5. Haasteet ja ongelmat.....	44
Kuvio 6. Kehittämistarpeet.....	48
Kuvio 7. Tutkimustulosten päälöydökset.....	56
Taulukko 1. Alkuperäisten ilmaisujen pelkistäminen.....	32
Taulukko 2. Alaluokkien muodostaminen.....	33
Taulukko 3. Yläkategorioiden ja pääkategorioiden muodostaminen	33

1 JOHDANTO

Olen henkilökohtaisessa elämässäni kohdannut sijaisperheitä ja päädyin tähän aiheeseen erityisesti omasta vahvasta kiinnostuksestani sijaisvanhemmuutta kohtaan. Tiesin myös, että yhteiskunnassamme on suuri tarve perhehoidosta, mutta perhehoitopaikkoja ei ole tarpeeksi ja siten tarpeeseen ei kyetä vastaamaan. Perhehoidolla on merkittävä paikka sijoitettujen lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen turvallisessa tukemisessa. Lastensuojelun perhehoidolla mahdollistetaan sijoitetulle lapselle tai nuorelle yksityisessä perheessä kodinomainen hoito ja huolenpito (L 263/2015, 1 § & 3 §).

Lastensuojelun perhehoito ajankohtaistui, kun se määriteltiin ensisijaiseksi sijaishuollon muodoksi laitoshuoltoon nähden vuonna 2012 (Lastensuojelua ja perhehoitoa 2011). Kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna kaiken kaikkiaan 19 086 lasta ja nuorta vuonna 2020. Vuoden 2020 kaikista viimeisimmän sijoituspaikan mukaan tilastoiduista lapsista ja nuorista 42,8 % (8 164) oli sijoitettuna perhehoidossa ja laitoshuoltoon sijoitettuja lapsia ja nuoria oli 42 % (8 015). (Lastensuojelu 2020, 13–14.) Kun laitoshuoltoon sijoitettujen lukua verrataan perhehoitoon sijoitettuihin, voidaan todeta, ettei perhehoitoon edelleenkään sijoiteta tarpeeksi ensisijaisena sijaishuollon muotona laitoshuoltoon nähden.

Useissa tutkimuksissa nostetaan esille perhehoidon tutkimattomuutta ja tutkimusten vähäisyyttä (ks. esim. Pekkarinen, Heino & Pösö 2013 ja Valkonen & Janhunen 2016). Julkinen keskustelu ja tarve perhehoidosta ovat nostaneet aiempaa enemmän esille perhehoitoa koskevaa tietoa ja osoittaneet sitä koskevan tutkimuksen varsin ajankohtaiseksi.

Tämä opinnäytetyö rajattiin koskemaan vain lastensuojelun perhehoitoa. Lastensuojelun perhehoidosta tarvittaisiin tietoa useasta näkökulmasta: niin sijoitettujen kuin perheen biologisten lasten, perhehoitajien sekä perhehoidon työntekijöiden. Koin kuitenkin mielenkiintoisimmaksi valita tarkasteluni kohteeksi sijaisperheen perhehoitajien perspektiivin, heidän henkilökohtaiset kokemuksensa. Koin, että perhehoitajien kokemustieto antaa tarvittavaa konkreettista ja syvää tietoa perhehoitajuudesta, mikä edesauttaa tiedon kasvattamista perhehoidosta sekä perhehoitajien ja perhehoitajuuden roolista yhteiskunnassamme.

Tämä opinnäytetyö antaa äänen perhehoidossa työskenteleville perhehoitajille ja tutustuttaa lukijan lastensuojelun perhehoitoon sekä antaa perusteluja sijaisvanhemmuuden vaikuttaville tekijöille – valmiuksiin, motiiveihin, merkityksiin, haasteisiin sekä kehittämiskohtiin.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHTIA

2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää perhehoitajien näkökulmasta sijaisvanhemmuuden kokemuksia: motiiveja ja syitä ryhtyä sijaisperheeksi, valmiuksia, joita tarvitaan ryhdyttäessä sijaisvanhemmaksi, sijaisvanhemmuuden tuottamia henkilökohtaisia merkityksiä ja sijaisvanhemmuuteen liittyviä haasteita. Lisäksi tutkimuksessa tuodaan esille perhehoidon kehittämiskohtia. Tavoitteenani on tuottaa perhehoitajien omakohtaisten kokemusten pohjalta tietoa lastensuojelun toimeksiantosuhteisesta perhehoidosta.

Tutkimukseni tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä motiivit vaikuttivat sijaisperheeksi ryhtymiseen ja millaisia valmiuksia sijaisvanhemmuuteen tarvitaan?
2. Millaisia merkityksellisiä ja haasteellisia asioita perhehoitajat kokevat perhehoitoon sisältyvän?
3. Millaisia kehittämistarpeita perhehoitajat näkevät perhehoidossa?

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2015 asettaman Perhehoidon laatusuositus -työryhmän (2017, 25) mukaan perhehoidon kehittäminen edellyttää riittävän tutkimustiedon saamista perhehoitajien kokemusten ja näkemysten säännöllisellä selvittämisellä. Tutkimuskysymykset ohjaavat tutkimustani saavuttamaan tietoa perhehoitajien henkilökohtaisista kokemuksista koskien perhehoitoa: miten he kokevat perhehoitajuuden ja millaisia näkemyksiä heillä siitä on. Tutkimustani voidaan tarvittaessa hyödyntää perhehoidon kehittämistarpeisiin, sillä se antaa ajantasaista tietoa perhehoidon vaikuttavista tekijöistä ja kehittämiskohdista. Jo perhehoitotyötä tekevien kokemukset ja näkemykset voivat toimia suuntaa näyttävänä tai jopa kannustimena muille perhehoitoa harkitseville.

Opinnäytetyön nimi tulee eräältä haastattelemaltani perhehoitajalta: "Ei se lapsi vaan tuu sun kotii ja sit sä halaat sen - - ehjäksi." Koen tämä lauseen toimivan hyvänä yhteenvetona ja koostaa perhehoitajuuden merkityksen. Sijoitettu lapsi otetaan vastaan perheenjäseneksi

rakkaudella ja omana itsenään, mutta sijaisperheenä toimiminen ei ole helppo tehtävä ja rakkaus ei ainoastaan riitä eheyttämään lasta.

2.2 Yhteistyötaho

Opinnäytetyössä on tehty yhteistyötä Nuorten Ystävien Seinäjoen perhehoidon kanssa. Yhteyshenkilönäni toimi Nuorten Ystävien perhehoidon johtava sosiaalityöntekijä Mila Vuorela. Opinnäytetyöni haastateltavat henkilöt ohjautuivat minulle Nuorten Ystävien kautta.

Nuorten Ystävät ja Oulun Diakonissalaitos perustivat uuden yhtiön vuoden 2020 syksyllä. Syyskuussa 2021 nimeksi valikoitui Hoivatie, joka on nyt yksi Suomen suurimmista sosiaalialan toimijoista. Hoivatiellä työskentelee lähes tuhat ammattilaista 19 paikkakunnalla yli 60 eri yksikössä. Yhtiöön sulautuvat vuoden 2021 loppuun mennessä Nuorten Ystävät -palvelut Oy, ODL Hoivapalvelut Oy, ODL Ylitornion Vesperkoti Oy ja Oulun Koivula Oy. Hoivatien yhteisesti omistavien Nuorten Ystävät ry:n ja Oulun Diakonissalaitoksen Säätiön toiminta jatkuu entisellään. (Hoivatie 2021.) Tämän opinnäytetyön yhteistyö on alkanut ennen näitä muutoksia ja siitä syystä opinnäytetyössä puhutaan Nuorten Ystävien roolista tulokset, johtopäätökset ja pohdinta -osioissa.

Hoivatien perhehoidossa tarjotaan ensisijaisesti palveluita pitkäaikaisissa perhesijoituksissa, mutta tuetut perhehoitopalvelut voivat koskea myös kriisi- tai lyhytaikaista sijoitusta tarvitsevia lapsia. Perhehoidon tehtävänä on tuottaa laadukkaita, vaativan tason perhehoidon palveluita kuntien käyttöön sekä pyrkiä kehittämään perhehoidon sisältöä ja toimintamahdollisuuksia. Toimintaan kuuluu perheiden rekrytointi, PRIDE-ennakkovalmennus ja perhesijoitusten aikana tarjottava vahva tuki sijaisperheille. Perhehoidon painopiste on sijaisperheille tarjottavassa vahvassa ammatillisessa tuessa, johon sisältyy kuukausittaisia kotikäyntejä, puhelinkontakteja, vertaisryhmätoimintaa, koulutuksia, työnohjausta sekä asiantuntijakonsultaatioita. Perhehoidon yksikkö vastaa tuesta, jota perheelle tarjotaan sijoituksen aikana sijoittajakunnan kanssa tehdyn erillisen tukipalvelusopimuksen tai puitesopimuksen mukaisesti. Seinäjoen toiminnan toteutumisesta ovat vastuussa perhehoidon johtava sosiaalityöntekijä sekä kuusi sosiaalityöntekijää ja lastenhoitaja. (Vuorela 2021.)

2.3 Aiempia tutkimuksia

Useissa tutkimuksissa nousee esille puutteellinen tutkimustieto koskien perhehoitoa, lastensuojelua ja sijaishuoltoa (Pekkarinen, Heino & Pösö 2013; Hoikkala & Lavikainen 2015; Valkonen & Janhunen 2016; Heino & Säles 2017). Valkonen ja Janhunen (2016, 9) ovat havainneet tutkimuskatsauksessaan, että kansainvälistä tutkimusta perhehoidosta on paljon. Heidän tutkimuksensa osoittaa, että perhehoidon suomalaista tutkimusta kaivattaisiin lisää. Katsaukseensa Valkonen ja Janhunen eivät löytäneet yhtään kansainvälisesti julkaistua suomalaista tutkimusta perhehoidosta, mikä kertoo heidän mukaansa perhehoidon tutkimuksen vähyydestä Suomessa. Lastensuojelua koskettava tutkimustiedon puute tunnistetaan erityisesti yksilö- ja perhekohtaisen lastensuojelun toiminnassa, ja sijaishuoltoon kohdistuva tutkimus on edelleen vähäistä ja vuonna 2011 puhuttiin ”valtavista aukoista” (Pekkarinen ym. 2013, 338). Tutkimuksen kuvataan olevan miltei olematonta koskien suomalaista sijaishuollon ohjausta ja valvontaa (Pekkarinen ym. 2013, 338–341; Hoikkala ym. 2017, 34). Pekkarisen ym. (2013, 341) mukaan lastensuojelua koskeviin kysymyksiin pystytään vastaamaan monissa länsimaissa paremmin kuin Suomessa.

Sijaishuollon muodoista tutkimusta puuttuu erityisesti perhehoidosta (Heino & Säles 2017, 60). Heinon ja Säleen (2017, 35) tutkimuksessa nostettiin esille muun muassa lastensuojelun painopisteen siirtyneen laitoshoidosta perhehoitoon, mitä voidaan pitää ajankohtaisena, mutta tutkimattomana muutoksena. Pekkarisen (2011, 64) tutkimuksen mukaan perhehoitoon liittyvä tutkimus on ajankohtaista ja välttämätöntä. Käytettävissä on liian vähän tietoa, joka perustuu tutkimukseen sekä tietoa sijaishuollon toteutumisesta ja vaikuttavuuden mekanismeista, jota soveltaa käytännön sijaishuoltotyössä (Hoikkala & Lavikainen 2015, 7–8).

Vaikka akateemista tutkimusta ja kansainvälisesti julkaistuja tutkimuksia on tehty vähän, aiheesta löytyy jonkin verran opinnäytetöitä. Perhehoitoon liittyviä pro gradu -tutkielmia ja opinnäytetöitä on löydettävissä useampia. Seija Lehtimäki (2017) on pro gradu -tutkielmassaan selvittänyt perheen sijaisvanhempien tuen tarvetta, ja Heidi Saukko (2019) on tutkinut opinnäytetyössään perhesijoitusten purkautumista sijaisvanhempien kokemana.

2.4 Käytetyistä käsitteistä

Opinnäytetyössäni käytän rinnakkain sekä *lastensuojelun perhehoito* ja *perhehoito* -käsitteitä että *sijaisvanhemmuus* -käsitettä kuvaamaan *toimeksiantosuhteista perhehoitoa* eli toimeksiantosopimuksen tehneitä sijaisperheitä. Nykyisessä lainsäädännössämme ei tunneta käsitteitä *sijaisvanhempi* ja *sijaisperhe* (Eriksson & Säles 2021, 2). Tässä opinnäytetyössä viitataan kuitenkin toimeksiantosuhteisen perhehoitajan kotiin *sijaisperheenä*. Käytän pääsääntöisesti perhehoitolain käyttämää käsitettä *perhehoitaja* toimeksiantosuhteisen perhehoidon osalta, mutta myös yleisesti arkikielessä tutumpaa *sijaisvanhempi* -käsitettä. Käytettyjen käsitteiden avaaminen takaa käsiteltävän aiheen ymmärrettävyyden ja selvyuden.

Luvussa 3 käytän enemmän virallisia käsitteitä *lastensuojelun perhehoito*, *toimeksiantosuhteinen perhehoito* ja *perhehoitaja*. Luvussa 4 käytän enemmässä määrin *sijaisvanhemmuus*, *sijaisperhe* ja *sijaisvanhempi* -käsitteitä. Muutoin tekstissä käytetään rinnakkain valikoituja käsitteitä.

3 LASTENSUOJELUN PERHEHOITO

3.1 Lastensuojelun määrittely

Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417, 1 luku, 1 §) sanotaan, että lain tarkoituksena on taata lapselle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lain mukaan lapsen tasapainoisesta kehityksestä ja hyvinvoinnin vastaamisesta ovat vastuussa ensisijaisesti hänen vanhempansa tai hänen muut huoltajansa. Lastensuojelulain mukaan myös vanhempia ja huoltajia sekä muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä tulee tukea järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia ja ohjata heitä tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (13.4.2007/417, 1 luku, 2 §.) Kunta järjestää lastensuojelun lisäksi ehkäisevää lastensuojelua, jolla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia ja lapsen vanhempaa. Lastensuojelun asiakkaana tukea järjestetään osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa. (L 13.4.2007/417, 1 luku, 3 § ja 3 a §.)

Lastensuojelun kolmena perustehtävänä voidaan pitää lapsen kasvuoloihin vaikuttamista, vanhempien tai muun huoltajan tukemista kasvatustehtävässä ja varsinaista lasten suojelutehtävää (Lastensuojelu 2021). Lapsen etu tulee ottaa huomioon ensisijaisesti kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten ja lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lasta (Lapsen oikeuksien sopimus, [viitattu 20.1.2021]).

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota ovat

- asiakassuunnitelman laatiminen
- avohuollon tukitoimet
- lapsen kiireellinen sijoitus
- huostaanotto
- sijaishuollon järjestäminen
- jälkihuolto. (Mitä on lastensuojelu?, [viitattu 20.1.2021]).

Tämän opinnäytetyön painopiste on perhehoidossa lastensuojelun sijaishuollon muotona, sillä tutkimuksen pääpaino on lastensuojelun toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa.

3.2 Perhehoito lastensuojelun sijaishuollon muotona

Sijaishuollolla tarkoitetaan hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella huostaan otetulle, kiireellisesti sijoitetulle tai lastensuojelulain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetulle lapselle. Sijaishuoltoa voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla lapsen tarpeita vastaavalla tavalla. Sijaishuoltopaikkoja ovat lastensuojelulaitokset, ammatilliset perhekodit ja toimeksiantosuhteiset perhekodit. (L 13.4.2007/417, 10 luku, 49 § ja 57 §.) Sijaishuoltomuotoa valitessa on kyse aina lapsikohtaisesta harkinnasta ja tavoitteellista on löytää aina vaihtoehto, joka on parhain lapsen edun, yksilöllisten tarpeiden ja kehityksen kannalta (Saastamoinen 2010, 7).

Perhehoito on yksi sijaishuollon muodoista ja se nähdään ensisijaisena sijoitusmuotona lapsen kohdalla. Lastensuojelulaissa (L 13.4.2007/417, 10 luku, 50 §) määritellään, että laitoshuollon järjestämistä harkitaan vasta, kun mahdollisuutta ei ole järjestää lapsen edun kannalta riittäviä tukitoimia perhehoidossa tai muualla. Ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle, tulee kartoittaa lapsen läheisverkoston mahdollisuuksia ottaa lapsi asumaan luokseen, ellei se ole esteellistä asian kiireellisyyden tai muun perustellun syyn vuoksi (L 13.4.2007/417, 6 luku, 32 §). Tällaisessa sijoituksessa kyse on läheissijoituksesta tai sukulaiselle sijoitettaessa sukulaissijoituksesta (Läheissijaisvanhemmuus 2020). Vuonna 2020 kunnat olivat muodostaneet toimeksiantosopimuksen 4841 perheen kanssa ja näistä perheistä 981 oli lapsen läheis- tai sukulaisperhe (Lastensuojelu 2020, 9).

Perhehoitolaissa (L 263/2015, 1 §) säädetään, että perhehoidolla pyritään mahdollistamaan perhehoitoa tarvitsevalle henkilölle kodinomainen hoito, läheiset ihmissuhteet ja sosiaaliset suhteet sekä perusturvallisuus. Perhehoidolla tarkoitetaan huolenpitoa, jota järjestetään osittain ympärivuorokautisena perhehoitajan yksityisessä kodissa tai hoidettavana olevan kotona. Perhehoidon järjestämisen vastuu on kunnalla tai kuntayhtymällä. (L 263/2015, 3 §.) Lastensuojelun perhehoito on julkinen hallintotehtävä eli se perustuu lakiin, ja vastuu sen hoitamisesta kuuluu ensisijaisesti viranomaiselle (Araneva 2018). Lapsen ja nuoren sijoitus perhehoitoon perustuu asiakassuunnitelmaan, joka tulee tarkistaa kerran vuodessa, tai sitä täydennetään tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Asiakassuunnitelmalla varmistetaan sijoitetun lapsen ja hänen perheensä tarvitsemat tukitoimet, tuen tarve sekä palvelut. (L 13.4.2007/417, 6 luku, 30 §.)

Perhehoitoa voidaan järjestää eri tarkoituksien mukaan, ja sijoitusten pituudet voivat vaihdella (Ketola 2008, 20–21). Perhehoitoa voidaan järjestää sijaishuoltona toistaiseksi jatkuvana tai määräaikaisena. Näiden rinnalla voidaan puhua myös pitkä- ja lyhytaikaisesta perhehoidosta ja kriisiperhehoitosta. (Lastensuojelun perhehoito, [viitattu 7.1.2021].) Määräaikaisella perhehoidolla tarkoitetaan lyhytaikaista lastensuojelun avohuollon perhehoitoa ja kriisi- ja tukiperhehoitoa. Toistaiseksi jatkuva perhehoito on usein pitkäaikaista, vaikka se lastensuojelulaissa onkin määritelty toistaiseksi voimassa olevaksi. Perhehoidon tehtävä on pyrkiä auttamaan lasta hänen etunsa mukaisesti palaamaan takaisin syntymäperheeseen. (Sijaishuoltoyksikkö Tammi, [viitattu 21.1.2021], 7.)

3.2.1 Perhehoidon sijoitukset

Perhehoitoa voidaan käyttää avohuollon tukitoimen sijoituksiin, kiireellisesti sijoitettujen ja huostaan otettujen lasten hoidon ja huolenpidon järjestämiseksi sekä lastensuojelulain (L 13.4.2007/417) mukaisena jälkihuoltona (Perhehoito 2020). Kirjallisuudesta ei löytynyt tarkkaa määrää siitä, kuinka usein lapsi on sijoitettuna perhehoitoon avohuollon tukitoimen sijoituksena, kiireellisenä sijoituksena tai jälkihuoltona. Siitä syystä näistä sijoituksista esitetyissä määrissä ei ole eritelty, minne sijaishuoltopaikkaan lapsi tai nuori on sijoitettu.

Avohuollon tukitoimen sijoituksena oli kaiken kaikkiaan 4 094 lasta ja nuorta viimeisimmän sijoitustiedon mukaan vuonna 2020 (Lastensuojelu 2020, 14). Avohuollon tukitoimena tehdystä sijoituksesta sanotaan lastensuojelulaissa (L 13.4.2007/417) siten, että sitä voidaan järjestää lapselle asiakassuunnitelmassa tarkoitettulla tavalla tuen tarvetta arvioivana tai kuntouttavana perhehoitona sekä laitoshoidon. Lapsen sijoitus tapahtuu ensisijaisesti yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Lapsi voidaan kuitenkin sijoittaa yksin, mutta sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan suostumus sekä 12 vuotta täyttäneen lapsen oma suostumus. (L 13.4.2007/417, 7 luku, 37 §.) Avohuollon sijoitukseen ei sovelleta lastensuojelulain säännöksiä sijaishuollosta, sillä se kuuluu lastensuojeluna avohuollon tukitoimiin (Perhehoito, [viitattu 3.2.2021]). Sijoitus, joka tapahtuu avohuollon tukitoimena, on rajattu, tuen tarvetta arvioiva tai kuntouttava jakso. Avohuollon tukitoimena järjestetyssä sijoituksessa ei ole tarkoitus pitempiaikaiselle sijoitukselle kodin ulkopuolella, vaan lähtökohtana on lapsen ja perheen kuntoutuminen. Perhettä tulee

sijoituksen aikana kuntouttaa ja tarjota ratkaisuja siten, että sijoitettuna oleva lapsi voi palata mahdollisimman nopeasti kotiin. (Sijaishuoltoyksikkö Tammi, [viitattu 21.1.2021], 7–8.)

Vuoden 2020 viimeisimmän sijoitustiedon mukaan kiireellisesti sijoitettuina oli kaikkiaan 2 628 lasta ja nuorta (Lastensuojelu 2020, 14). Kiireelliseen sijoitukseen ryhdytään, jos lapsen henki on välittömässä vaarassa (L 13.4.2007/417, 8 luku, 38 §). Syitä kiireelliselle sijoitukselle voi olla monia, kuten lapsen terveyden ja kehityksen vaarantuminen puutteellisten kasvuolosuhteiden tai huolenpidon vuoksi, vanhempien väliaikainen tai päihteistä riippuva kykenemättömyys hoitaa lastaan tai se, että lapsi itse käyttäytyy itsetuhoisesti, rikollisesti tai käyttää päihteitä (Kiireellinen sijoitus 2020). Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417, 8 luku, 38 § ja 38 a §) määritellään, että viranhaltija voi päätöksen perusteella määrätä kiireellisen sijoituksen kestoksi korkeintaan 30 päivää tai tarvittaessa lapsen edun mukaisesti huostaanoton tarpeen selvittämiseksi tai riittävien tukitoimien kartoittamiseksi jatkaa päätöstä 30 päivällä. Kiireelliseen sijoitukseen vastaavat päivystävät sijaisperheet, jotka ovat valmiudessa välittömiin sijoituksiin (Päivystävät sijaisperheet, [viitattu 31.8.2021]).

Huostaanotto on viimesijaisin keino, mikä tarkoittaa sitä, että lapsi otetaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja hänelle järjestetään sijaishuolto. Toimenpiteellä turvataan puutteet lapsen huolenpidossa ja kasvuolosuhteissa, jos lapsen terveys ja kehitys on vakavasti vaarantunut tai lapsi vaarantaa itse terveyttään ja kehitystään. 12 vuotta täyttäneen lapsen tai lapsen huoltajan vastustaessa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijoitusta, toimii ratkaisevana elimenä hallinto-oikeus. (L 13.4.2007/417, 9 luku, 40 § ja 43 §.) Useimmiten huostaanotot tehdään yhteistyössä biologisten vanhempien kanssa ja huostaanottoa on voinut edeltää avohuollon tukitoimet ja pitkään kestänyt yhteistyö sosiaalityöntekijöiden kanssa (Perhehoitajan käsikirja 2019, 4). Vuoden 2020 lopulla huostaan otetuista lapsista (9 637) 56 % oli sijoitettuna perhehoitoon (Lastensuojelu 2020, 9).

Jälkihuolto tarkoittaa nuorelle tai lapselle tarjottavaa kokonaisvaltaista tukea sijaishuollon tai pitkän avohuollon sijoituksen päätyttyä [Jälkihuolto, [viitattu 21.4.2021]]. Lapsella on oikeus jälkihuoltoon sijaishuollon päättymisen jälkeen ja jälkihuollon järjestämisen velvollisuus päättyy nuoren täyttäessä 25 vuotta (L 13.4.2007/417, 12 luku, 75 §). Jälkihuollolla tuetaan lapsen kotiutumista sijaishuollosta tai autetaan aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittäviä valmiuksia itsenäisen elämän aloittamiseen (Jälkihuolto, [viitattu 21.4.2021]). Sijoittava kunta vastaa

nuoren jälkihuollosta sijoituksen jälkeen lastensuojelulain (13.4.2007/417, 3 §, 75 §, 76 §) mukaisesti. Jälkihuolto perustuu aina nuoren tarpeisiin ja asiakassuunnitelmaan kirjataan nuoren tarvitsema tuki sekä biologisten huoltajien että perhehoitajien tarvitsema tuki. Jälkihuoltoa on mahdollista toteuttaa myös perhehoitona, mikä tarkoittaa sitä, että perhehoidossa asuva 18 vuotta täyttävä sijoitettu jatkaa osittain tai kokoaikaisesti asumistaan sijaisperheessä (Perhehoidon prosessi 2021). Jälkihuoltoikäisellä on vastuu omista asioistaan ja taloudellisista hankinnoistaan ja menoistaan, mutta nuoren tulee saada edelleen tukea virallisten asioiden, kuten raha-asioiden hoitamiseen hänen asioistaan vastaavalta sosiaalityöntekijältä. (Perhehoidon tietopaketti 2016, 7–8.) Jälkihuollon sijoituksena oli viimeisimmän sijoitustiedon mukaan 1 365 lasta ja nuorta vuonna 2020 (Lastensuojelu 2020, 14).

Kuviossa 1. on esitetty tiivistetysti perhehoidon sijoitukset. Kuvion pohjana toimivat samat lähteet kuin tämän luvun 3.2.1 *Perhehoidon sijoitukset* teoriassa.

Avohuollon tukitoimen sijoitus	Kiireellinen sijoitus	Huostaanotto	Jälkihuolto
<ul style="list-style-type: none"> • Järjestetään asiakassuunnitelman mukaisesti rajattuna, tuen tarvetta arvioivana tai kuntouttavana jaksona • Ensijaisesti sijoitus yhdessä lapsen vanhemman, huoltajan tai hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa • 12-vuotias voidaan sijoittaa yksin sijoitettavan ja huoltajan suostumuksella • Ei tarkoitus pitempiaikaiselle sijoitukselle • Lähtökohta lapsen ja perheen kuntoutuminen • 4 094 lasta ja nuorta sijoitettu avohuollon tukitoimen sijoituksena vuonna 2020 	<ul style="list-style-type: none"> • Kiireellisen sijoituksen perustana on lapsen välitön hengenvaara • Syitä voivat olla esimerkiksi lapsen terveyden ja kehityksen vaarantuminen puutteellisten kasvuolosuhteiden tai huolenpidon vuoksi • Kiireellisen sijoituksen kesto voi olla viranhaltijan määräämänä korkeintaan 30 päivää • Kiireellisissä tilanteissa päivystävät sijaisperheet ovat valmiudessa välittömästi sijoituksiin • 2 628 kiireellisesti sijoitettua lasta vuonna 2020 	<ul style="list-style-type: none"> • Huostaanotto on viimesijaisin keino ja silloin lapsi otetaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja lapselle järjestetään sijaishuolto • Huostaanotolla turvataan lapsen huolenpidon ja kasvuolosuhteiden puutteet lapsen terveyden ja kehityksen ollessa vakavasti vaarantunut tai, kun lapsi itse vaarantaa terveyttään ja kehitystään • Huostassa olleista lapsista (9 637) 56% oli sijoitettuna perhehoitoon vuonna 2020 	<ul style="list-style-type: none"> • Jälkihuollolla tarkoitetaan kokonaisvaltaisen tuen tarjoamista sijaishuollon tai pitkän avohuollon sijoituksen päätyttyä • Lapsella on oikeus jälkihuoltoon sijaishuollon päätyttyä 25 ikävuoteen saakka • Jälkihuollolla tuetaan lapsen kotiutumista sijaishuollosta ja autetaan itsenäiseen elämään sekä riittävien valmiusten saavuttamista • Sijoittava kunta vastaa jälkihuollosta • Perhehoitona järjestetty jälkihuolto tarkoittaa sitä, että perhehoidossa 18 vuotta täyttävä jatkaa osittain tai kokoaikaisesti asumistaan sijaisperheessä • 1 365 lasta ja nuorta jälkihuollon sijoituksena vuonna 2020

Kuvio 1. Perhehoidon sijoitukset

3.2.2 Toimeksiantosuhteinen perhehoito

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa hoidetaan lasta tai nuorta yksityisessä perheessä perheenjäsenenä (Mitä perhehoito on?, [viitattu 7.1.2021]). Toimeksiantosuhteinen perhehoito on osa lastensuojelua, ja kunta vastaa sen järjestämisestä. Kunta tekee päätöksen, miten perhehoitoa järjestetään ja valvoo sen laatua. Kunta tai kuntayhtymä voi omana toimintana järjestää perhehoidon kokonaisuuden eli rekrytoida perhehoitajia, järjestää heille tukea, koulutusta ja valmennusta tai kunta voi ostaa perhehoidon osittain tai kokonaisuudessaan tahoilta, jotka tuottavat perhehoitoa. (Perhehoidon tietopaketti 2016, 13.)

Toimeksiantosuhteisesta perhehoidosta kunta ja perhehoitaja tekevät toimeksiantosopimuksen. Toimeksiantosopimus on virallinen asiakirja, jossa on sovittu perhehoitajan ja sijoittavan kunnan oikeudet ja velvollisuudet liittyen perhehoitoon. Se on sitova sopimus ja edellyttää tarkistusta tilanteen muuttuessa tai toisen sopijapuolen halutessa. Toimeksiantosopimus tarkistetaan myös asiakas- ja palvelusuunnitelman tarkastuksen yhteydessä. (Perhehoidon tietopaketti 2016, 22.) Tavallisesti kunta solmii toimeksiantosuhteen yksityisperheen vanhemman kanssa ja se tehdään erikseen jokaisen sijoitetun lapsen kohdalla (Heino & Säles 2017, 42). Vuonna 2020 kunnilla on ollut toimeksiantosopimus 4 841 perheen kanssa (Lastensuojelu 2020, 9).

Laissa on asetettu tiettyjä vaatimuksia perhehoitajana toimivalle henkilölle. Perhehoitolaissa (L 263/2015, 6 §) sanotaan, jotta perhehoitajaksi voidaan hyväksyä, tulee hänen olla koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella sopiva henkilö antamaan perhehoitoa. Perhehoitajaksi hakevan henkilökohtaisia ominaisuuksia arvioidaan sosiaaliviranomaisen kanssa käytävissä keskusteluissa ja perhehoitajaksi pyrkivä itse arvioi kykyjään toimia perhehoitajana yhteisesti laaditun arvioinnin periaatteen avulla (Ketola 2008, 21). Sijaisvanhemmalta ei vaadita koulutus- tai työtaustaa, vaan he saavat valmennusta toimiakseen sijaisperheenä. Sijaisvanhempana voi näin ollen toimia lapsen sukulainen, läheinen tai muu perhehoitoon valmennettu henkilö. (Lastensuojelun perhehoito, [viitattu 7.1.2021].) Perhehoitaja on salassapitovelvollinen ja vaitiolovelvollinen, mikä velvoittaa pitämään salassa perhehoidossa saatuja tietoja asiakkuudesta. Perhehoitaja ei saa viedä saatuja tietoja sivullisille henkilöille hoidon aikana tai sen päätyttyä. (L 22.9.2000/812, 3 luku, 14 § ja 15 §.)

Yksityiskotia, jossa lapsi ja toimeksiantosopimuksen tehnyt perhehoitaja asuvat, kutsutaan perhekodiksi (Sijaishuoltoyksikkö Tammi, [viitattu 21.1.2021], 21). Perhekodissa voidaan hoitaa samanaikaisesti enintään neljää (4) henkilöä mukaan luettuna hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt. Perhekodissa voidaan kuitenkin hoitaa kuutta (6) henkilöä, jos kaksi aikuista vastaa lasten hoidosta ja kasvatuksesta sekä toisella aikuisista on soveltuva koulutus ja riittävästi kokemusta hoito- ja kasvatustehtävistä. (L 263/2015, 7 §.)

4 SIJAISVANHEMMUUDEN ELEMENTTEJÄ

4.1 Perhehoitajaksi ryhtymisen motiivit

Sijaisperheeksi ryhtymisen yhtenä olennaisena motiivina toimii auttamisen halu ja rakkaus lapsiin (Valkonen 2008, 100; Joensuu & Sutinen 2016, 23). Motiivit ryhtyä sijaisvanhemmaksi liittyvät haluun vaikuttaa myönteisellä tavalla lapsen elämään tai hädässä olevan lapsen auttamiseen. Sijaisvanhempi haluaa elää lasten kanssa, antaa panostustaan yhteiskunnassa, olla hyödyksi tai olemassa toisia varten. (Valkonen 2008, 100–101.) Sebban (2012, 5) mukaan perhehoitajia motivoi sijoitetun lapsen saattaminen takaisin osaksi yhteiskuntaa (ks. myös Rees, Lewis & Pithouse 2014, 98). Perhehoitajilla on usein tunne siitä, että heillä on tarjota tukea niille lapsille, jotka ovat olleet vähemmän onnekkaita, ja joissain tapauksissa yhtä epäonnekkaita kuin osa perhehoitajista oli joskus ollut itse (Rees ym. 2014, 99).

Syy sijaisvanhemmuuteen voi lähteä myös jonkinlaisesta omakohtaisesta kokemuksesta lapsen kaltoinkohtelusta tai perheen sisäisistä ongelmista. Oma kokemus toimii hyvänä pohjatietona lapsen asemaan asettumiseen ja tämän tarpeiden ymmärtämiseen. Nämä asiat motivoivat antamaan tukea ja auttamaan lasta sekä tarjoamaan lapselle asioita, joista hän on jäänyt paitsi. (Kulju 2020.) Sebban (2012, 5) mukaan henkilökohtaiset kokemukset sijaishuollosta tai kasvamisesta sijoitettujen lasten kanssa motivoivat ryhtymään perhehoitajaksi. Joensuun ja Sutisen (2016, 26) mukaan tiedostamattomina tai tiedostettuina motiiveina voivat toimia oman tai läheisen traumat tai lapsuudessa koetut hylkäämiskokemukset.

Sebban (2012, 5) mukaan pääsääntöisesti perhehoidosta kiinnostuneet ovat luontaisesti ja sisäisesti altruistiset ihmiset, jotka usein ilmaisevat rakastavansa lapsia tai haluavat muuttaa lapsen elämää. Muita motiiveja Sebban (2012, 5) kuvaa perheen laajentamisen tai sisaruksen tarjoamisen yksinäiselle lapselle ja halun kotiin sijoittuvasta työstä. Hänen tutkimuksensa mukaan yhtenä päälöydöksenä koskien sijaisperheeksi ryhtymisen motiiveja on perhehoidon tuttuus: perhehoitaja tietää tai tuntee toisia perhehoitajia. Laurilan (2019, 7) mukaan perhehoitajaksi ajaututaan joskus myös tuttavuuden tai sukulaisuuden perusteella.

4.2 Perhehoitajan valmiudet

Jotta perhehoito on laadukasta ja onnistunutta, tarvitaan toimivaa yhteistyötä ja oikeanlaista tukea koko sijoituksen ajan (Perhehoidon tietopaketti 2016, 30; Hoikkala & Lönnqvist 2019). Perhehoidon toimivan tuen perustana on perhehoitolain (L 263/2015) mukainen tuki perhehoitajalle ja hänen perheelleen, perhehoidossa olevalle ja hänen läheisilleen sekä yhteistyö perhehoitajan ja hänen vastuutyöntekijänsä välillä. Perhehoitajat tarvitsevat prosessinomaista riittävän hyvää ja laadukasta valmennusta, jonka myötä he saavat tietoa perhehoitajana olemisesta ja ammattilaisen tuen, jotta he voivat arvioida omia valmiuksiaan perhehoitajuuteen. (Hoikkala & Lönnqvist 2019.)

Perhehoidon erilaisten tarpeiden vastaamiseen tarvitaan riittävä valikoima eri valmiuksia omaavia perheitä, jotka osaavat vastata sijoitettavien lasten tarpeisiin. Suunnitelmallinen rekrytointi ja ennakkovalmennus turvaavat erilaisten vaihtoehtojen saatavuuden. (Sijaishuoltoyksikkö Tammi, [viitattu 21.1.2021], 7.) Perhehoitolaissa (L 263/2015, 6 §) sanotaan, että perhehoitajaksi aikovan tulee ennen toimeksiantosopimuksen solmimista suorittaa tehtävään vaadittava ennakkovalmennus. PRIDE (Parents Resources for Information, Development and Education) valmentaa sijais- ja adoptiovanhemmiksi ryhtyviä henkilöitä. Sijais- tai adoptiovanhemmaksi ryhtyminen vaatii riittävää valmentautumista ja siihen ryhtyminen on suuri päätös. Noin puoli vuotta kestävään PRIDE-valmennukseen kuuluu valmentajien tekemät perhekohtaiset tapaamiset ja ryhmätapaamiset, joissa tehdään pienryhmätyöskentelyä ja kokemuksellisia harjoituksia. (Mitä PRIDE-valmennus on?, [viitattu 20.1.2021].) Valmennusvaiheessa on tärkeää kuulla muiden sijaisvanhempina toimivien positiivisia kokemuksia ja saada vertaistukea (Kulju 2020). Ennakkovalmennus sisältää lisäksi yksilökohtaisia tehtäviä, joissa käsitellään oman elämän kautta valmennuksen teemoja. PRIDE-valmennukseen kuuluu, että sen aikana osallistujat arvioivat omia vahvuuksiaan ja kehittämistarpeitaan sijais- tai adoptiovanhempina. (Mitä PRIDE-valmennus on?, [viitattu 20.1.2021].)

PRIDE-valmennusmateriaalin mukaan viisi sijais- ja adoptiovanhempien valmiutta ovat:

1. Suojella ja hoivata lasta.
2. Tukea lapsen yksilöllistä kehitystä.
3. Tukea lapsen suhteita vanhempiin ja muihin lapselle tärkeisiin ihmisiin.

4. Sitoutua lapseen sekä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta lapsen elämässä.
5. Tehdä yhteistyötä lapsen asioissa. (Mitä PRIDE-valmennus on?, [viitattu 20.1.2021].)

PRIDE-valmennuksessa sijaisvanhempien omat kokemukset lapsuudesta otetaan tarkastelun kohteeksi ja mahdolliset käsittelemättömät kriisit tai traumat nousevat esiin, minkä myötä voidaan arvioida heidän valmiuksiaan toimia sijaisvanhempana. Ennakkovalmennuksen ei ole tarkoitus tehdä vanhemmista valmiita sijaisvanhempia, vaan valmennuksen jälkeenkin on suotavaa tarvita apua ja ohjausta. (Kulju 2020.) Työnohjausten kokemusten pohjalta voidaan sanoa, ettei hyvä ennakkovalmennus ole yksinään riittävä. Sijaisperheiden tarvitseman koulutuksen ja osaamisen täydentäminen sekä sijaisvanhempien tunteista huolehtiminen koko prosessin ajan ohjauksella ja terapialla on keskeistä. (Joensuu & Sutinen 2016, 34–35.)

Oman menneisyyden tunteminen, toimintatapojen tunnistaminen ja kyky tunnistaa tunteita ovat tärkeitä sijaisvanhemmuudessa (Janhunen 2011, 13). Sijaisvanhempi joutuu kohtamaan omia tunteitaan ja lapsuudessa opittuja ajatusmalleja. Sijoitettu lapsi ja tämän tyydyttämättömät tarpeet saattavat avata sijaisvanhemman tunnelukkoja ja traumoja. Sijaisvanhemman tärkeinä ominaisuuksina korostuvat mentalisaatiokyky ja halu kehittyä ihmisenä sekä sijaisvanhempana (Kulju 2020.) Onnistuneen perhehoidon edellytys on, että sijaisvanhempi toimii roolissaan ilman muualta omaksutun vanhempisuhteen rajoittavaa vaikutusta, mikä edellyttää luottamusta itseensä vanhempana (Laurila 2019, 11).

Sinkkosen (2015, 157) mukaan sijaisvanhemmaksi ryhtyminen vaatii vankkaa sitoutumista ja halua. Hänen mukaansa sitoutumiseen vaaditaan etenemistä lapsen ehdoilla ja edellytyksillä. Luottamussuhteen rakentuminen vie kuitenkin aikaa, sillä lapsella voi olla taustallaan turvattomuuden kokemuksia (Laasi 2019). Sitoutunut vanhempi kykenee hyväksymään lapselta vaikeimmatkin tunteet, kuten vihan ja raivon. Kokemusta omaavat perhehoitajat ovat kuvanneet, että hylkäämiskokemuksia kokeneen lapsen kanssa joudutaan käymään ”syvissä vesissä” ennen valon näkymistä. (Sinkkonen 2015, 157.) Pääedellytyksenä voidaan pitää sitä, että perhehoitajalla on kyky vastata lapsen psyykkisiin, emotionaalisiin ja kehityksellisiin tarpeisiin (National Foster Parent Association, [viitattu 17.3.2021]).

Harva sijoitettu lapsi on saanut tyydyttävää ja turvallista vuorovaikutusta varhaislapsuudessaan ja sijoitettujen lasten hoitajien tietoa erilaisista kiintymyssuhteiden

luonteista sekä erityispiirteistä voidaan pitää tärkeänä (Sinkkonen 2015, 156). Sijoitettujen lasten erityistarpeiden kokemuksen lisäksi perhehoitajalta vaaditaan joustavuutta ja avoimuutta sekä hyviä vuorovaikutustaitoja (Eriksson & Säles 2021, 26). Kun kodista tulee perhekoti, se ei ole enää yksityiskoti. Se avautuu monenlaiselle yhteistyölle ja monenlaisille toimijoille, ihmisille ja asiantuntijoille sekä hoidolle, tuelle ja arvioinnille. (Heino & Säles 2017, 14.) Lisäksi perhehoitajalla tulee olla kykyä ennakkoluulottomuuteen, empaattisuuteen sekä taitoa sietää epävarmuuden tunteita (Eriksson & Säles 2021, 26).

4.3 Perhehoidon tuottamat merkitykset

Perhehoito antaa mahdollisuuksia lapselle korjaavien kiintymyssuhteiden luomiseen, antaa mallia perhe-elämästä, mahdollistaa yksilökohtaista hoitoa ja hoivaa sekä kiinnittää ihmissuhteisiin (Sijaishuoltoyksikkö Tammi, [viitattu 21.1.2021], 5–6). Sijaisvanhemmuudella ja perhehoidolla turvataan kestävien ihmissuhteiden syntyminen ja jatkuminen (Valkonen & Janhunen 2016, 55; Lastensuojelun perhehoidon vahvuudet, [viitattu 27.4.2021]). Läheiset ja pysyvät ihmissuhteet mahdollistavat sijoitetun perusturvallisuuden, sosiaalisten taitojen kehittymisen sekä kykyä kiintyä (Janhunen 2011, 5).

Palkitsevaksi koetaan, että lapsen elämään kyetään vaikuttamaan myönteisesti. Sijaisvanhempaa palkitsee rakkaus ja kiintymys lapseen sekä turvallisen ympäristön antaminen lapselle, jolla ei ole ennen ollut vastaavaa. (Valkonen 2008, 101–102.) Lapsen kehityksen ja kasvun seuraaminen tuo iloa sijaisvanhemmille ja sijoitettujen lasten myötä tulevat uudet haasteet koetaan tuovan arkeen monipuolisuutta (Marjomaa & Laakso 2010, 47).

Sijaisvanhempana toimiminen on silmiä avartavaa ja perhehoitajaa itseään kasvattavaa kokemusta. Työskentely kotona nähdään myös hyvänä puolena, sillä perhehoitajalla itsellä on mahdollisuus vaikuttaa aikatauluun ja arkirytmiiin. Hyvän suhteen muodostaminen biologisiin huoltajiin nähdään merkityksellisenä asiana ja yhteistyö biologisten huoltajien kanssa auttaa ymmärtämään ja huomioimaan heidän näkökulmansa. (Marjomaa & Laakso 2010, 48.)

4.4 Perhehoidossa kohdatut vaikeudet ja haasteet

Perhehoitajuus ei ole aina helppoa, vaikka se onkin palkitsevaa (Laurila 2019, 7; Perhehoitokumppanit, [viitattu 22.1.2021]). Sijoitetuilla nuorilla ja lapsilla on moniongelmaisuuksia johtuen eri taustatekijöistä, mikä heijastuu ongelmakäyttäytymisenä sijoitetussa perheessä (Ketola 2008, 33). Lapsen sijoituksen taustalla voivat vaikuttaa monet asiat, kuten perheessä esiintyvät sairaudet, päihdeongelmat ja väkivalta. Traumaperäiset kokemukset ja pitkäaikainen stressi vaikuttavat perhehoidossa tapaan, jolla sijoitetut suhtautuvat asioihin ja ihmisiin. (Perhehoitokumppanit, [viitattu 22.1.2021].) Vaarana on, että lapsella ilmenevien vaikeiden käytöshäiriöiden vuoksi motivoituneenkin sijaisperheen voimat hiipuvat. Sijaisperheet voivat kohdata liian suureksi käyviä haasteita ja voimavarat eivät riitä perheessä. (Laurila 2019, 26 & 31.) Sijoitetun lapsen turvattomuuden kokemukset voivat näkyä uusissa olosuhteissa ja tuoda paineita aikuisille luoda korjaavia ja korvaavia vuorovaikutuskokemuksia lapselle. Uusissa oloissa ja perheessä kiintymyssuhteiden luomiseen olisi hyvät mahdollisuudet, mutta taustalla näkyvä hankala psyykinen oireilu voi uuvuttaa sijaisvanhemmat, jolloin sijoituksen kesto jää lyhyeksi. (Sinkkonen 2015, 156.)

Pitkäaikaisten sijaisperhesijoitusten purkautumisten taustalla vaikuttavat monet eri tekijät. Sijoitusta edeltäneet ja sijoituksen aikana tapahtuneet asiat, jotka voivat liittyä muun muassa sijoitettuun lapseen, sijaisvanhempiin tai syntymävanhempiin, vaikuttavat sijoitusten katkeamiseen. Sijaisvanhempi voi kärsiä väsymyksestä, joka voi liittyä esimerkiksi lapsen oirehdintaan ja biologisten vanhempien puuttumiseen tai tuen puutteeseen ja sen myötä voimien hiipumiseen. Uupumisesta toipuminen vie usein paljon aikaa ja on haasteellista, mikä voi toimia syynä sijoituksen katkeamiselle. Sijoituksen katkeamisen syynä voi olla myös sijaisperheen tilanteen muuttuminen. Muuttuneessa tilanteessa voi olla kyse esimerkiksi perheenjäsenen kuolemasta tai sairastumisesta, avioerosta tai lapsen syntymästä. Muuttunut tilanne saa perhehoitajat miettimään voimavarojen ja valmiuksien keskittämistä sekä kyseenalaistamaan ensisijaista halua huolehtia sijoitetusta lapsesta. Nuoreen liittyvät syyt, joka voi ajaa sijoituksen katkeamiseen, voivat olla vaikea oirekäyttäytyminen, jossa lapsi saattaa olla uhka omalle ja muiden hyvinvoinnille. Lapsen oireisiin ja tarvitsevuuksiin voidaan joissain tapauksissa vastata parhaiten laitossijoituksella. Kuitenkin suurin yksittäinen syy sijoituksen katkeamiselle on sijaisvanhemman väsymys. (Janhunen 2011, 9–10.)

On haastavaa muodostaa ensisijaisen tärkeä suhde lapsen ja sijaisvanhempien tai muiden sijaisperhesuhteiden välille. Taustatekijänä suhteiden muodostamisessa sijaisperheen kanssa korostuu verisiteiden merkitys ja sijaisperhesuhteet nähdään väliaikaisina. Lasten sijaisperhesuhteissa korostuu vieraus, väliaikaisuus ja erilaisuuden tunne. Sijaisperheeseen kiintyminen ja kiinnittyminen hankaloituu, sillä sijoitetulla lapsella on odotus päästä takaisin kotiin ja suhde biologiseen huoltajaan on vahva. Tämä voi saada sijoitetun lapsen kokemaan sijaisperheessä olemisen väliaikaisena. (Hämäläinen 2012, 183–184.)

Laurilan (2019, 42) mukaan sijaisperheet voivat kohdata biologisten vanhempien syyllisyyden aiheuttamia heijastumia. Joensuu & Sutinen (2016, 115) kuvaavat, että sijaisvanhempien ja biologisten vanhempien välinen yhteistyö on emotionaalisesti sijaisvanhemmuuden vaikein osa-alue, jolla tunnepolarisaation ääripäät liikkuvat rakkaudesta vihaan.

Ketola (2008, 33) on pohtinut perhehoidon onnistumisen haasteena avohuollon tukitoimien pitkäaikaista käyttöä lasten ja nuorten pahoinvointiin nähden, jolloin pitkään avohuollon tukitoimin autetulla lapsella esiintyy yhä vaikeampia ongelmia. Yhä myöhemmin sijoitettavat lapset ja nuoret sekä haastavat yhteistyötilanteet biologisten vanhempien kanssa ovat haasteita perhehoidon näkökulmasta.

4.5 Perhehoidon kehittämiskohdat

Heinon ja Säleen (2017, 25) mukaan NOFCA:n (Nordic Foster Care Association) kokouksessa on vuonna 2016 tunnistettu tärkeimmiksi kehittämiskohdiksi seuraavat asiat: sijaisvanhempien rekrytointi, sijaisvanhempien biologisten lasten asema, haasteelliset sijoitukset ja sijoitettujen lasten varsin haasteellinen tausta sekä elämäntilanne, biologisten vanhempien kuntoutuminen ja perheen jälleenyhdistäminen.

Sijaisvanhemmillä ei useinkaan ole alan koulutusta eikä säännöllistä ammatillista työnohjausta kuten ammatillisen perhekodin tai lastenkotien työntekijöillä (Sinkkonen 2015, 156). Sijaisvanhemmilta toivotaan yhä enemmän ammatillisuutta tavallisen vanhemmuuden lisäksi. Ammatillisuus ei tarkoita tiettyä oppiarvoa, vaan ammatillisuudesta voidaan puhua myös omien rajojen tuntemisena ja tarvittaessa avun hakemisena ulkopuoliselta taholta. (Ketola 2008, 59.) Laineen ja Pietilän (2021, 34) mukaan perhehoitajat itse kokevat koulutuksen lisäävän

perhehoidon laatua ja täydennyskoulutukset lasten kasvusta, kehityksestä ja haasteista olivat toivottavia.

Pula sijaisvanhemmista on suuri ja sijaispaikkaa vailla olevien lasten määrä on kasvussa. Perheeseen sijoitus olisi lapsen edun kannalta parhain vaihtoehto, mutta sijaishuoltopaikkoja perhehoidossa ei yksinkertaisesti ole riittävästi. (Sijaisvanhemmista valtava pula 2020.) Ketola (2008, 32) perustelee sijaisperhetoiminnan vähäisyyttä suunnittelemattomuudella, mikä tarkoittaa sijaisperheiden osalta sitä, että sijaisperheiden rekrytoinnissa ei käytetä tarpeeksi voimavaroja, sijaisperhetoiminnasta tiedottaminen on vähäistä ja sijaisperheiden valmennus ei tapahdu kaikkialla systemaattisesti. Ketolan (2008, 32) mukaan sijaisperheille osoitettu tuki on satunnaista ja tuen sekä laadun määrä vaihtelee kunnittain ja maakunnittain. Valkosen ja Janhusen (2016, 35) mukaan lisää tukea ja resursseja kaivataan muun muassa sosiaalityöntekijän saatavuuteen, vertaistukeen, taloudelliseen tukeen ja koulutukseen.

Perhehoidon onnistumisen edellytys on eri toimijoiden välinen luottamus. Sosiaalityöntekijän rooli on olennainen luottamuksellisen suhteen luomisessa lapsen, vanhempien ja sijaisvanhempien kanssa. (Hoikkala & Lönnqvist 2019.) Perhehoitajan kuulluksi tuleminen ja hänen kokemuksensa toimivat keskeisinä lähtökohtina tuen suunnittelussa sekä joustavien ja yksilöllisten tuen muotojen löytämisessä (Perhehoidon tietopaketti 2016, 30). Janhusen (2011, 22) mukaan sijaisvanhemman ensisijainen tuki on lastensuojelun sosiaalityöntekijä ja tuen laadun ja määrän tulisi vastata sijoitetun lapsen ja sijaisperheen tarpeisiin. Hän nostaa esille aiempien tutkimusten tuloksia, joiden mukaan sosiaalityöntekijöiden tavoittaminen on hankalaa ja työntekijän vaihtuvuus suurta. Laineen ja Pietilän (2021, 7 & 15) mukaan perhehoitajat nostivat esille sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuuden ja kiireen. Heidän kyselynsä vastanneet perhehoitajat toivoivat sosiaalityöntekijöiden pysyvyyttä, aitoa yhteistyötä sekä aikaa niin sijoitetulle lapselle kuin sijaisperheelle. Perhehoitajien uupumisen ja sijoitusten katkeamisen ehkäisemiseksi olisi tärkeää paneutua sijoituksen jälkeisen vanhemmuuden tukemiseen nykyistä paremmalla mallilla (Sinkkonen 2015, 156). Sijaisvanhempien tukea voisi kehittää työnohjauksen, konsultointipalvelujen ja mentoritoiminnan avulla (Janhunen 2011, 47). Laineen ja Pietilän (2021, 32) mukaan perhehoitajat korostivat mentoroinnin merkitystä ja osoittivat, että työnohjausta tulisi saada aina tarvittaessa.

Perhehoitoliiton selvityksessä lasten ja nuorten perhehoitajien kokemuksista perheen ja sisarusuhteiden tuesta selvisi, että kaikista vastaajista miltei puolet suhtautui kriittisesti perhehoitajuuden suositteluun muille. Vastaajat kokivat, että sosiaalityöntekijöiden tapaamiset ja vuorovaikutus heidän kanssaan oli vähäistä. Jälleen lähes puolet vastaajista ilmoitti, että työntekijät eivät tapaa perhehoitajia lainkaan tai sijoitetun lapsen vanhempia muutoin kuin vuosittaisessa asiakassuunnitelmanneuvottelussa. (Selvitys perhehoitajien tuesta 2021.)

Perhehoitajille tarjottu epäonnistunut tuki ja heidän kanssaan tapahtuneet epäonnistuneet vuorovaikutukset, joissa on noussut esille puutteellinen kunnioitus, tieto ja osallistuminen, ovat merkittävä tyytymättömyyden lähde ja mikä voi lähettää negatiivista viestiä perhehoitoa harkitseville. Yleinen tiedonpuute ja ymmärtämättömyys perhehoidosta ovat keskeinen ongelma. Tietoisuus ja käsitys perhehoidosta katsotaan tärkeimmäksi vaikuttajaksi potentiaalsiin perhehoitajiin. (Sebba 2012, 5 & 8.)

Hoitopalkkioiden määrittelyn periaatteina pidetään muun muassa arviota lapsen hoidon sitovuudesta ja vaativuudesta ja siitä, että se on tarpeeksi suuri houkutelukseen ryhtymään perhehoitajaksi siihen soveltuvia henkilöitä (Eriksson & Säles 2021, 70). Laineen ja Pietilän (2021, 29–30) mukaan perhehoitajat nostivat esille kehityskohtana juuri hoitopalkkiot ja kulukorvaukset. Perhehoitajien mukaan hoitopalkkiota ja kulukorvausta olisi aiheellista nostaa ja lapsen hoitoisuus tulisi huomioida rahallisessa korvauksessa.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Valitsin kvalitatiivisen tutkimuksen sen perusteella, että koin saavani sillä syventävää tietoa sijaisvanhempien perhehoidon kokemuksista eli motiiveista ja valmiuksista, perhehoidossa kohdatuista haasteista ja merkityksistä sekä kehittämistarpeista. Koen myös, että kvalitatiivinen tutkimus tutkimusmenetelmänä sopii aiheeni tutkimiseen, sillä tutkimustietoa perhehoidosta on vähän (ks. esim. Valkonen & Janhunen 2016 ja Heino & Säles 2017).

Kvalitatiivisella tutkimuksella kuvataan todellista elämää ja kohdetta pyritään tarkastelemaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Kvalitatiivinen tutkimus antaa tutkittavasta ilmiöstä syvällistä näkemystä. Ilmiön ymmärtäminen, kuvaaminen sekä tulkinnan antaminen ovat sen keskeiset tavoitteet. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa korostuu kiinnostus merkityksistä eli henkilöiden kokemustieto reaali maailmasta. (Kananen 2017, 33–36.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tavoittamaan tutkittavina olevien näkökulma ja heidän näkemyksensä tutkittavasta asiasta. Tyypillisesti aineistonkeruumenetelminä toimii muun muassa haastattelu ja havainnointi, mutta myös esimerkiksi elämäkerrat ja päiväkirjat. Aineiston analysointi on hyvin aineistolähtöistä. (Kiviniemi 2001, 68.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voi olla myös määrällisiä elementtejä, kuten kvantifioimista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a).

5.2 Aineistonkeruumenetelmä

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Tutkimuksessani on keskeistä perhehoitajien omakohtaisten kokemusten pohjalta saatu tieto ja siten aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu toimi kiitettävästi.

Teemahaastattelulle on tyypillistä jo valmiiksi tiedossa olevat aihepiirit eli teema-alueet, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys vaihtelevat (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 209).

Tutkimusongelma, johon halutaan saada vastauksia, ohjaa haastattelukysymyksiä (Kananen 2017, 91). Lähtiessäni rakentamaan kysymyksiä aloitin teemoittelemaan seuraavasti: haastattelurungon teemoittelin viiteen (5) teemaan, joiden pohjalta sain vastauksia tutkimuskysymyksiini. Kohdistin teema-alueet perhehoitajien kokemuksiin perhehoidosta ja näin ollen teemoiksi valikoitui motiivit, valmiudet, haasteet ja merkitykset sekä kehittämistarpeet. Teemojen alle suunnittelin tarkentavia kysymyksiä ja tarkentavien kysymysten alle mahdollisia aiheeseen liittyviä käsitteitä, joiden avulla kykenin tarvittaessa syventämään keskustelua. Myös tarkentavat kysymykset muotoituivat opinnäytetyöni tutkimuskysymysten pohjalta. Motiiveja selvittääkseni kysyin, mistä kiinnostus sijaisperheeksi toimimiseen lähti ja mitkä asiat taustalla vaikuttivat. Valmiuksien selvittämiseksi kysyin, millaisia valmiuksia perhehoitajalla tulee olla, toimivatko jotkin valmiudet edellytyksinä sijaisperhetoiminnalle ja millaisena PRIDE-valmennus on koettu. Merkitykset -teemassa kysyin, mitä sijaisperheenä toimiminen on antanut ja miten he kokevat työnsä merkityksellisyyden. Haasteita tutkiessani kysyin, millaisia haasteellisia asioita perhehoitajat ovat kokeneet suhteessa sijoitettuun lapseen tai itse perhehoitajana, miten tarvittavaan tukeen on vastattu haasteellisissa tilanteissa sekä mikä on yllättänyt matkassa. Lopuksi kysyin vielä, millaisia kehittämiskohtia perhehoitajat kokevat perhehoidossa olevan. Teemahaastattelurunko on tämän opinnäytetyön liitteenä (Liite 2).

Teemahaastattelussa huomioidaan keskeisesti haastateltavien tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset sekä merkitysten syntyminen vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48). Teemahaastattelu saa aikaan avointa keskustelua, mutta kuitenkin jo ennakolta valitut teemat mahdollistavat tarvittavien vastausten saamisen tutkimuskysymyksiini. Etuna on se, että haastattelun aikana voidaan tarkentaa ja syventää kysymyksiä itse haastateltavien vastauksiin perustuen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88). Haastattelun keskustelussa edetään haastateltavan ehdoin. Haastateltava kertoo vapaasti tutkittavasta ilmiöstä ja tarpeen tullen tutkija tekee tarkentavia kysymyksiä sekä pyrkii pitämään keskustelun aihealueen sisällä. Teemojen läpikäynti haastateltavan kanssa suoritetaan keskustellen. (Kananen 2017, 95.)

Haastattelu on joustava menetelmä ja sopii siten erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelun etu tiedonhankintamenetelmänä on ihmisen korostaminen tutkimustilanteessa subjektina, mikä tarkoittaa mahdollisuutta vapaaseen ilmaisuun itseään koskevissa asioissa, aihe on

ennalta vähän kartoitettua ja tietoa halutaan syventää sekä vastauksia selventää. Haastattelulla nähdään olevan myös haittoja, kuten haastattelun ajanvievyys liittyen haastateltavien etsimiseen, toteutukseen sekä aineiston litterointiin. Vapaamuotoisen haastatteluaineiston analysointia, tulkintaa sekä raportointia voidaan pitää myös haasteellisena, sillä valmiita malleja ei ole. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34–35.)

5.3 Aineistonkeruun toteutuminen

Haastattelun kohdejoukkona oli toimeksiantosuhteiset perhehoitajat. Tutkimukseen osallistui seitsemän (7) perhehoitajaa eri puolilta Etelä-Pohjanmaata. Haastateltavat henkilöt ohjautuivat Nuorten Ystävien perhehoidon johtavan sosiaalityöntekijän Mila Vuorelan kautta. Lähetin Vuorelalle saatekirjeen, jossa tiedotettiin tutkimuksen taustasta, haastatteluista ja tutkimuksen etenemisestä. Vuorela laittoi saatekirjeen eteenpäin palvelujen piirissä oleville perhehoitajille sekä työntekijöille, jotka pystyivät välittämään kirjettä omille asiakkailleen. Tutkimuksesta kiinnostuneet ottivat yhteyttä minuun sähköpostitse tai viestitse.

Haastateltavien anonymiteetin suojaamiseksi en kerro haastateltavista henkilöistä yksityiskohtaisia taustatietoja, kuten sukupuolta, ikää tai sijoitettujen lasten määrää. Haastateltavat voisivat olla taustatietojensa perusteella helposti tunnistettavissa. Tietojen julkistamisessa on pidettävä huolta, että luottamuksellisuus ja anonymiteettisuoja säilyvät (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Keski-ikä haastateltavilla oli 44 vuotta ja he olivat toimineet perhehoitajina keskimäärin 7,5 vuotta. Haastatteluja järjestettiin yhteensä kuusi (6) ja ne suoritettiin huhti-toukokuussa 2021. Haastatteluissa viidessä (5) oli mukana toinen perhehoitajista ja yhdessä (1) haastattelussa sijaisperheen molemmat perhehoitajat. Haastattelut järjestettiin haastateltavien haluamalla tavalla joko kasvotusten tai etäyhteyksin ja ne pidettiin haastateltavan toivomassa ympäristössä. Neljä (4) haastattelua järjestettiin kasvotusten ja kaksi (2) etäyhteydellä Teams-kokouksessa. Kasvotusten järjestetyissä haastatteluista kolme (3) pidettiin haastateltavien kotiympäristössä ja yksi Nuorten Ystävien toimistolla haastateltavan omaan toiveeseen pohjautuen. Haastattelujen keskimääräinen kesto oli 60 minuuttia.

Lähetin teemahaastattelurungon etukäteen haastateltaville, mikä mahdollisti sen, että haastateltavilla oli ollut mahdollisuus paneutua kysymyksiin hieman jo etukäteen. Suurin osa

haastateltavista oli näin tehnytkin. Haastattelutilanteet olivat luontevia ja keskustelua syntyi avoimesti eri aihealueista. Pysin käyttämään mahdollisimman paljon avoimia kysymyksiä, jotta sain laajempaa ja avoimempaa tietoa tutkittavasta aiheesta (Kananen 2017, 98). Kananen (2017, 99) mukaan haastateltavan vastauksista nousee esille asioita, jotka tarvitsevat tarkennusta ja jatkokysymysten esittäminen osoittaa tutkijan kiinnostuksen haastateltavaa kohtaan. Haastateltavat saivat kertoa vapaasti kokemuksistaan ja tarpeen tullen syvensin keskustelua tilanteessa syntyneillä tarkentavilla jatkokysymyksillä. Oman tulkintani mukaan etäyhteyksin suoritettujen haastattelujen ei toimineet aivan yhtä luontevasti kuin kasvotusten järjestetyt. Etäyhteyksin samanlaisen kontaktin luominen ja keskustelun syventäminen kuin kasvotusten tuntui hieman vaikeammalta ja haastattelujen kesto molemmissa Teams-kokouksissa jäi lyhyemmäksi kuin kasvotusten järjestetyissä tapaamisissa.

Aineistonkeruun jälkeen litteroin haastatteluaineiston tekstimuotoon tietokoneelleni Word-tiedostoksi. Pysin suorittamaan litteroinnit mahdollisimman nopeasti jokaisen haastattelun jälkeen, jotta haastattelut olivat tuoreessa muistissa. Litteroinneissa en tuonut esille henkilökohtaisia tietoja, kuten haastateltavien tai muiden haastattelussa esille nousseiden nimiä, haastateltavien anonymisoinniksi. Muutoin litteroin haastattelut mahdollisimman sanatarkasti ja kattavasti. Litterointien yhteydessä koodasin haastateltavat koodeilla (H1, H2.1, H2.2, H3, H4, H5, H6) selkeyttääkseni aineiston analysointia ja haastateltavien anonymiteettiä suojatakseni. Kuvaan haastattelua, jossa paikalla oli molemmat perhehoitajat, koodein H2.1 ja H2.2.

5.4 Aineiston analyysimenetelmä

Opinnäytetyön tutkimustulokset analysoin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jonka tavoitteena on merkitysten etsiminen tekstistä. Valitsin analyysimenetelmän sen pohjalta, että koin saavani sisällönanalyysillä purettua aineistoa läpikohtaisesti ja poimittua mahdollisimman laajasti eri näkökulmia. Aineistoni on laaja kokonaisuus ja sisällönanalyysillä mahdollistin sen kuvaamisen tiivistetyssä muodossa.

Sisällönanalyysin avuin pyritään tutkittavasta ilmiöstä saamaan tiivistetyssä ja yleisessä muodossa oleva kuvaus. Sisällönanalyysillä aineisto pyritään järjestämään tiiviiseen ja selkeään muotoon siten, ettei sen sisältämä informaatio katoa. Selkeyden luominen aineistoon

analyysillä, mahdollistaa selkeiden ja luotettavien johtopäätösten tekemisen tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117 & 122.) Sisällönanalyysi sisältää sekä tulkintaa että päättelyä ja käsitteiden yhdistelyllä saadaan vastaus tutkimustehtävään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127).

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on alkuperäisten ilmausten redusointi eli pelkistäminen. Taulukossa 1. on esimerkki motiivit -teemaosion alkuperäisten ilmausten pelkistämisestä. Pelkistämällä aineistosta jätetään pois kaikki epäolennaiset asiat tutkimukselle. Pelkistetyt ilmaukset listataan allekkain, mikä luo pohjan klusteroinnille eli ryhmittelylle. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–124.)

Taulukko 1. Alkuperäisten ilmaisujen pelkistäminen

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetyt ilmaukset
"no mul on ollu se että mä oon aina niinku ajatellu et mä haluan tosi suuren perheen -- sellaanen että on elämää ympärillä"	Haluaa suuren perheen
"-- nii sitte se jäi niinku ne biologiset lapset niinku siihe kahteen."	Haluaa lapsia lisää
"Semmosesta lapsirakkaudesta se lähtee.. kyllä mä oon ollu vähän sellanen kaikkien lasten hoitaja. Aika pienestä asti ja nuoresta asti se on ollu, kaikkia kylän kersoja hoitanu jo alle murrosikäsenä."	Rakastaa lapsia Halu kasvattaa muiden lapsia
"No totaa, mä oon niinku tienny aina, et mä haluan kasvattaa muidenkin lapsia. Sitte tietysti kun on näitä biologisia siunaantu vaan se kaks kappaletta"	Biologisten lasten vähäisyys
"Tietysti se on varmaan se suurin syy on se lapsirakkaus --"	Rakastaa lapsia

Ryhmittelyssä alkuperäisilmaukset läpikäydään tarkasti ja aineistosta etsitään käsitteitä, jotka kuvaavat samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Alaluokat muodostuvat eri luokkiin ryhmitellyistä ja yhdistellyistä, samaa ilmiötä kuvaavista käsitteistä. Alaluokat nimetään käsitteillä, jotka kuvaavat luokan sisältöä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124–125.) Taulukossa 2. on esimerkki motiivit -teemaosion pelkistettyjen ilmausten muodostamisesta alakategorioiksi.

Taulukko 2. Alaluokkien muodostaminen

Pelkistetyt ilmaukset	Alakategoria
Haluaa suuren perheen Haluaa lapsia lisää Rakastaa lapsia Halu kasvattaa muiden lapsia Biologisten lasten vähäisyys Rakastaa lapsia	Rakkaus lapsiin

Ryhmittelyä seuraa abstrahointi eli käsitteellistäminen, jolla erotetaan olennainen tieto koskien tutkimusta ja muodostetaan teoreettiset käsitteet valikoidun tiedon perusteella. Abstrahointiprosessissa tutkija rakentaa muodostetuilla käsitteillä kuvauksen tutkimuskohteesta. Käsitteellistämällä muodostetaan yläluokkia, jotka omaavat samoja piirteitä alaluokista. Pääluokat muodostuvat yläluokan kattavista termeistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125–127.) Taulukossa 3. on esimerkki yläkategorioiden ja pääkategorioiden muodostamisesta kehittämistarpeet -teemaosiosta.

Taulukko 3. Yläkategorioiden ja pääkategorioiden muodostaminen

Yläkategoria	Pääluokka
Ammatillisen tuen riittämättömyys Tuen tarve	Ammatillinen tuki

Sisällönanalyysia tehdessä kävin aineistoa läpi useasti. Luin ensin aineiston läpi kokonaan, jonka jälkeen lähdin purkamaan aineistoa teema kerrallaan. Aloitin värikoodaamalla kaikista litteroiduista aineistoista esimerkiksi motiivit -teeman alta kohdat, joissa perhehoitajat avaavat

motiivejaan ryhtyä sijaisperheeksi. Värikoodauksen jälkeen yhdistin vielä toistuvat vastaukset samalla värillä. Teemakohtaisen läpikäynnin jälkeen, kävin yhden aineiston kerrallaan kokonaan läpi. Kuten aiemmin luvussa 5.2 toin esille, tyypillisesti teemahaastattelussa kysymysten tarkka järjestys ja muoto vaihtelevat. Aineiston läpikäyminen osissa ja vielä kokonaan mahdollisti sen, että sain läpikohtaisesti poimittua koko tekstistä eri kohdissa, eri teemoihin ja näitä teemoja syventäviin kysymyksiin vastauksia. Värikoodatut vastaukset vein sisällönanalyysin taulukkoon. Litteroidun aineiston käsittely ja sisällönanalyysin tekeminen on edellyttänyt tarkkaa ja yksityiskohtaista paneutumista.

5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Olen tässä tutkimuksessa huomionnut sekä noudattanut tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen vaikuttavat tekijät mahdollisimman hyvin. Opinnäytetyöprosessissa olen noudattanut Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) hyvää tieteellistä käytäntöä (HTK) sekä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiä suosituksia. Hyvällä tieteellisten käytäntöjen noudattamisella tarkoitan, että olen tässä tutkimuksessa noudattanut tutkimuseettikan keskeisiä lähtökohtia: noudattanut rehellistä ja huolellista tutkimustyötä tutkimuksen eri vaiheissa, huomionnut eettisesti kestävätkä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät, asianmukaisesti raportoinut ja tallentanut tutkimuksessa syntyneet tiedot, huomionnut asiaankuuluvat viittaukset muiden tutkimuksiin ja julkaisuihin sekä järjestänyt tutkimuksen kannalta olennaiset tutkimusluvut (Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2012, 6). Tutkimuksessani olen huomionnut tutkittavana olevien henkilöiden asianmukaisen kohtelun ja oikeudet, henkilötietojen säilyttämisen asianmukaisesti ja sen myötä varmistanut yksityisyyden suojan toteutumisen sekä ennen kaikkea noudattanut tutkimusaineistojen avointa lähestymistä (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (Arene ry) 2019, 7).

Tutkimusta varten olen hakenut tutkimusluvan Nuorten Ystävät ry:ltä. Haastateltavia on informoitu tutkimukseen osallistumiseen liittyvistä käytännöistä. Haastateltavia tiedotettiin tutkimuksesta saatekirjeellä ja haastatteluihin osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Osallistujille lähetettiin sähköpostitse suostumuslomake (Liite 1.). Informoin ennakkoon haastattelujen nauhoittamisesta puhelimitse ja haastatellun aineiston litteroimisesta tekstitiedostoksi sekä sen säilyttämisestä tutkimuksessani tarvittavan ajan. Haastateltavien

anonymiteettia on pyritty tarkoin suojaamaan. Kaikki kerätty aineisto on ollut käsiteltävänä vain omalla koneellani ja salasanalla suojattuna. Olen asianmukaisesti tarvittavan käytön jälkeen hävittänyt tutkimuksessani hyödynnetyt tiedot kuten haastattelujen äänitallenteet. Haastateltavilta on kysytty suostumus osallistua haastatteluun sähköisesti suostumuslomakkeella. Haastateltavia sekä yhteistyötahoa on pidetty ajan tasalla tutkimuksen etenemisestä. Haastateltavilla on ollut mahdollisuus tutustua tutkimustuloksissa käytettyihin sitaatteihin ja antaa mielipiteitään niistä halutessaan. Eräs haastateltava koki, että hänet voitaisiin tunnistaa murteen perusteella ja hänen toiveestaan hänen sitaattinsa on muutettu yleiskielelle.

Tutkimustyötä tehdessä tulee noudattaa rehellisyyttä, tarkkaavaisuutta, huolellisuutta, ja objektiivisuutta tutkimuksen eri vaiheissa - suunnitteluvaiheessa, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tulosten arvioinnissa (Kananen 2017, 190). Olen pyrkinyt perustelemaan mahdollisimman perusteellisesti tutkimuksessani tekemiäni valintoja, kuten käyttämäni aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät, joiden koen olevan tutkimukseni kannalta parhain vaihtoehto. Tieteellisessä tutkimuksessa on oleellista perehtyä jo olemassa olevaan tutkimustietoon tutkittavasta aihealueesta (Kananen 2017, 191). Teoriaosassa olen pyrkinyt käyttämään luotettavaa ja ajantasaista lähdemateriaalia.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Motivoivana tekijänä auttamisen halu

Motiiveja selvittääkseni kysyin perhehoitajilta, mistä kiinnostus sijaisperheenä toimimiseen lähti ja mitkä asiat taustalla vaikuttivat sekä mitkä olivat merkittävimpiä motiiveja. Kuviossa 2. on kuvattu tutkimustuloksista poimitut sijaisperheeksi ryhtymisen taustalla vaikuttavat motiivit.

Kuvio 2. Motiivit

Valtaosalla sijaisperheeksi ryhtyneiden motiiveina toimi auttamisen halu ja lapsirakkaus. Perhehoitajat kokivat, että auttamisen mahdollisuus tuntui hyvältä ja ajoi sijaisperheeksi ryhtymiseen. Lapsirakkautta edelsi halu suuresta perheestä, halu kasvattaa lapsia ja halu saada lisää lapsia. Kahdella vastaajalla omakohtainen kokemus lapsettomuudesta tai biologisten lasten vähydestä motivoi ryhtymään sijaisperheeksi.

Mutta ehkä se on niinku semmonen, et se tuntu niinku niin hienolta semmonen auttamisen mahollisuus. (H5.)

No tota, mä oon niinku tienny aina, et mä haluan kasvattaa muidenkin lapsia. Sitte tietysti, kun on näitä biologisia siunaantu vaan se kaks kappaletta. (H3.)

Semmosesta lapsirakkaudesta se lähtee. Kyllä mä oon ollu vähän sellanen kaikkien lasten hoitaja. Aika pienestä asti ja nuoresta asti se on ollu, kaikkia kylän kersoja hoitanu jo alle murrosikäsenä. (H2.2.)

Omassa elämässä tapahtuneet ja koetut henkilökohtaiset kokemukset toimivat vahvoina motiiveina. Jotkut olivat elämänsä varrella nähneet ja kokeneet eri tilanteita tai sijaisperheen elämää, mitkä osaltaan ajoivat auttamisen halua ja sen myötä kiinnostusta ryhtyä sijaisperheeksi. Osalla kyse oli omasta tai lapsuuden perheen kasvattilapsen tuomasta innostuksesta.

- - ihan se alkukipinä, ku eihän nyt tommosta ollu enemmän kuullu, niin varmaan niinku sillon, ku kuuli siitä, että "Ai! tommostaki on." (H5.)

No ehkä se on kuitenkin.. ite on kuitenkin tähän elämänikään asti aika syvissä vesissä käyny.. et sillai niinku elämäkokemusta on, että ehkä siellä on niinku tämmönen pyyteetön halu auttaa. (H3.)

Mutta se, että lähtisin ite hakeutumaan sijaisperheeksi, niin sitä ei ois tapahtunut varmaan ilman *sijoitetun nimi*. (H2.2.)

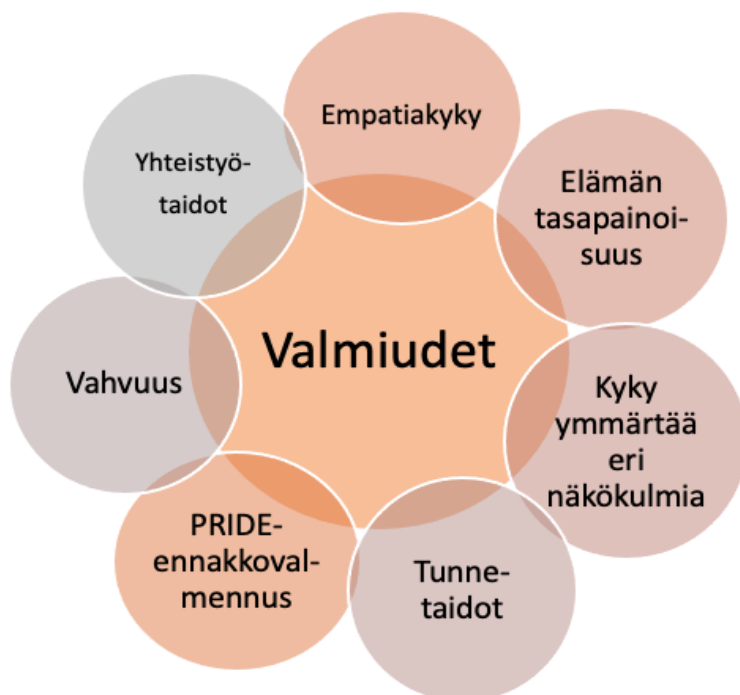
Motiivina koettiin myös perhehoitajana toimimisen yhteiskunnallinen hyöty. Perhehoitajat kokivat tekevänsä arvokasta ja merkityksellistä työtä, jolla he vastaavat suureen tarpeeseen ja tukevat sijoitettua lasta tai nuorta pääsemään osaksi yhteiskuntaa.

No se välittäminen tietysti. Sillä lailla, että voi tarjota, ku huutava pula on ollu koko ajan. - - jos niitä saataas sitaatisti maailman kansalaasia sitte - -. (H4.)

No, jotenki.. on halu auttaa, koen olevani hyödyksi. Teen merkityksellistä työtä. (H6.)

6.2 Tiedon ja taidon hyödyntäminen

Selvitin, millaisia valmiuksia perhehoitajalla tulee olla ja millaisia valmiuksia perhehoitajalta edellytetään. Lisäksi kysyin, kokivatko he jotkin valmiudet tärkeimmiksi perhehoitajuudessa ja miten perhehoitajat ovat kokeneet PRIDE-valmennuksen. Kuviossa 3. on kuvattu tutkimustuloksista poimitut perhehoitajalta edellytetyt valmiudet toimia perhehoidossa.

Kuvio 3. Valmiudet

Tärkeimpinä edellytyksinä sijaisvanhemmuudelle nähtiin elämäntilanteen tasapainoisuus eli oman elämän eri osa-alueet ovat tasapainossa keskenään. Perhehoitajat kokivat, että oman elämäntilanteen tuli olla kunnossa ja sen lisäksi sijaisperheeksi tulisi haluta koko perheenä yhdessä. Erittäin tärkeänä nähtiin, että parisuhde on kunnossa ja henkilö itse on valmis perhehoitajana toimimiseen.

Kyllä mun siihenastinen elämä on täytynyt käsitellä, et mä oon sinut oman elämäni kans ja niitten omien ajatusten kans. Ja hyväksyn tietyt osat omassa elämässäni,

omassa avioliitossani, omassa äitydessäni - - hyväksyn oman keskeneräisyyteni. (H3.)

Empatiakyky nähtiin yhtenä suurimmista edellytyksistä perhehoitajana toimimiseksi. Empaattisuus koettiin tärkeäksi, jotta toisen elämään osaa asettua ja kykenee välittämään lapsesta sekä hyväksymään sijoitettu lapsi perheenjäseneksi. Empaattisuuden nähtiin luovan ymmärrystä.

Niin kyllä sitä empaattisuutta kumminkin täytyy löytyä, et sä osaat asettua sen lapsen elämään ja tunteisiin ja sit myös sen kotoväen, et mistä se lapsi on meille tullu. (H3.)

Kykyä ymmärtää eri näkökulmia korostettiin: ymmärrystä tulisi olla sijoitetun lapsen sekä biologisten huoltajien tilanteista sekä sijoitetun ja biologisten huoltajien välisestä suhteesta. Oleellisena asiana nähtiin ymmärrys taustatekijöistä, joita sijoitettujen lasten käytöksen taustalla näkyy. Perhehoitajat kuvasivat sijoitettujen tarvitsevan rakkautta ja korostivat sen tärkeyttä. Sijoitetun lapsen oireilun taustalla vaikuttavia syitä ymmärrettiin ja perhehoitajat nostivat esille sen, että ongelmia ilmenee biologisillakin lapsilla. Myös sijoitetun ja biologisen huoltajan suhteen vahvuuteen koettiin olevan hyvä varautua.

Sitte tavallaan nehän tulee biologiselta lapselta kaikki nämä kiukkuilut ja nämä, mutta ne on paljon voimakkaammat sijoitetulla lapsella. (H2.1.)

Ei se lapsi vaan tuu sun kotii ja sit sä halaat sen - - ehjäksi. (H3.)

Vahvuus nähtiin yhtenä tärkeimmistä ominaisuuksista. Perhehoito nähtiin paljon jaksamista ja vahvuutta edellyttävänä toimintana. Perhehoitajat nostivat esille myös yhteistyötaitojen merkitystä, sillä perhehoitajana olemisen edellyttää yhteistyötä monien tahojen kanssa. Hyvinä muina ominaisuuksina nousi esille yksittäisissä haastatteluissa luovuus, kuuntelevuus, rauhallisuus tai itsensä kehittäminen. Eräs haastateltava koki tuntemuksen perhehoitajia koskevista laeista ja oikeuksista välttämättömänä.

- - tietysti se että, kun lähtee perhehoitajaksi.. niin pitää ymmärtää, että kuinka vaativaa ja kuinka suuri merkitys sillä on sitte niinku sen sijotetun elämään - -. (H1.)

Semmonen tietynlainen vahvuus pitää olla ihmisessä, että tää on niin kuluttava juttu - -. (H2.2.)

- - yhteistyökyky, koska tää on kuitenkin yhteistyötä aika pitkälle eri osapuolten kanssa. (H6.)

Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että perhehoitajalla on taito kyetä tunnistaa, vastaanottaa ja hyväksyä sijoitetun erilaiset tunteet. Tunteiden hyväksymisen pohjana toimii ymmärrys. Tunteiden vastaanottamiselle tulisi olla avoin ja ymmärtää, että tunteet ilmenevät eri tavoin. Sen lisäksi, että on oleellista ymmärtää lapsen tunteita, koettiin myös biologisten huoltajien tunteiden huomioon ottaminen tärkeänä.

- - semmonen perussietokyky pitää olla semmonen, että oot niinku valmis ottaa vastaan kaiken, mitä sieltä sit tuleekaan. (H4.)

- - pystyy ottaa vastaan kaikenlaisia tunteita sekä lapselta että lapsen biologiselta suvulta. (H1.)

PRIDE-ennakkovalmennus nähtiin laajana, hyödyllisenä ja tarvittavana kokonaisuutena. Usean perhehoitajien näkemys oli, että ennakkovalmennuksen tulisi käydä jokainen vanhempi huolimatta siitä, onko sijaisvanhempi vai ei. PRIDE-ennakkovalmennus kuvattiin silmiä avaavana kokemuksena ja muilta koulutukseen osallistuneilta oppi perhehoitajuudesta. Valmennus koettiin edellytykseksi sijaisperhetoiminnalle.

Erittäin hyödyllinen ja suosittelen, voi puntaroida eri asioita. Koin, että se oli niinku tosi hyvä. - - silloin ku me käytii, niin me sanottiinki joillekki, että se ois ehkä ihan paikallansa kaikillekki. (H6.)

PRIDE-valmennuksen koettiin myös auttavan asettumaan lapsen asemaan ja auttavan käsittelemään omia menneisyyden asioita. Ainoastaan yhdessä haastattelussa ilmeni, ettei sitä koettu hyödylliseksi ja valmennus oli järjestetty hätäisesti.

Että kyllä se on yllättävän laaja paketti, mä nään sen hyvänä joo ja hyvänä, laajana pakettina nimenomaan. - - siinä mennään niinku ihan pintaa syvemmälle niissä asioissa justii ja ihan kiva jäsentää itellekki sitä omaa, et minkälaista se on ollu. (H5.)

Ammatillista koulutusta ei nähty edellytyksenä sijaisperheenä toimimiseen. Yhdessä vastauksessa nousi esille, että esimerkiksi sosiaalialan koulutus voisi luoda lisää tietoa ja ymmärrystä eri tilanteissa toimimiseen. Sijoitetun lapsen kanssa toimimiseen koettiin riittävän omana itsenään. Eräs haastateltava korosti itseoppia ja kertoi opiskelleensa itsenäisesti paljon esimerkiksi neuropsykiatrisista häiriöistä ymmärtääkseen sijoitettua lasta ja tämän käytöstä enemmän.

No kyllä varmaan niinku itse siihen lapsen kanssa toimimiseen sä riität ihan semmosena, mut toki sitte justii näihi tähän kaikkeen muuhun, mitä siinä tulee mukana. Elikkä biologiset sieltä lapsen puolelta ja sosiaalityöntekijät ja kaikki viralliset tahot, niin siihen on pitäny niinku että "oho tääl on tämmöstäki" et ei ehkä maallikkona hoksaa sellasta ajatella. (H3.)

6.3 Onnistumisen kokemuksista rakentuva perhehoitajuus

Kysyin perhehoitajilta, mitä sijaisperheenä toimiminen on heille antanut ja millaisia merkityksiä se on tuottanut. Kuviossa 4. on kuvattu tutkimustuloksista poimitut perhehoidon tuottamat merkitykset haastatelluille perhehoitajille.

Kuvio 4. Merkitykset

Sijaisvanhemmuuden merkityksinä nähtiin onnistumisen kokemukset, pienetkin sellaiset. Perhehoitajat kuvasivat, että perhehoitajan toimimisen merkityksiä ovat suhteen luominen sijoitettuun, lapsen eheytyminen ja kehittyminen. Sanallista kiitosta tärkeämmäksi koettiin lapsessa näkyvä edistyminen. Konkreettisina edistysaskelina kuvattiin näkyvät muutokset, kuten sijoitetun ulkonäön muuttuminen terveemmäksi ja kouluarvosanojen parantuminen. Suhteen luominen sijoitettuun kuvattiin vievän aikaa, mutta onnistuneen luottamussuhteen luominen lopulta palkitsee. Eräs haastateltava koki, että sijoitus oli onnistunut, sillä lapset olivat kotiutuneet.

- - se voi olla, että se tulee kuukauren, kahren, puolen vuoden päästä, että ne niinku luottaa siihen perhehoitajahan sitte. Ja ne oppii huomaamahan, että niillä on turvallinen olla. Että se luottosuhde semmonen. (H4.)

Se on se ku nähään joku asia, missä ollaan onnistuttu, minkä asian takia ollaan painittu ja tapeltu, ku sieltä saahaan se yks pienikin palaute, niin se on oikeasti se palkinto. Sä näät sen, että oot jossain onnistunu. (H2.1.)

Parasta siinä on se et, ku sä näät sitä lapsen eheytymistä ja onnistut pääsemään jossain asioissa eteenpäin, niin se tuntuu niinku todella hienolta palkinnolta sitte. (H5.)

Perhehoitajana oleminen oli luonut merkitystä yhteiskunnallisen ymmärryksen kasvamisessa. Perhehoitajana toimimisen myötä perhehoitajat kokivat oppineensa näkemään asioita yhteiskunnassa, mitkä eivät ole niin hyvin ja vaativat muutosta. Perhehoitajuuden koettiin luoneen tai vahvistaneen ymmärrystä koskien niitä ihmisiä, jotka ovat avuntarpeessa.

Niin tämän kautta nyt niihin asioihin on alkanu kiinnittää huomiota. - - tavallaan sen, että sä näät tässä yhteiskunnassa niitä asioita, mitkä on pahasti pielessä ja kuinka monella oikeasti on hätä. (H2.1.)

- - antaa semmosta näköalaa, että osaa asettua ja ymmärtää, ettei täällä kaikilla tosiaankaan mee niin hyvin. (H5.)

Riittävän tuen saaminen oli yksi tärkeimmistä merkityksellisistä asioista. Erityisesti ammatillisen tuen merkitystä korostettiin. Ammatillisen tuen tarjoamisessa Nuorten Ystävien perhehoitopalvelujen työntekijöiden tarjoaman tuen merkityksellisyys nousi kaikkien perhehoitajien keskustelussa esille. Nuorten Ystävät oli mahdollistanut säännöllisen ammatillisen tuen (työnohjaus, kotikäynnit ja yhteys puhelimitse) sekä koulutuksia, jotka ovat antaneet uutta tietoa perhehoitajille. Heiltä saatu säännöllinen tuki oli kannustanut ja auttanut perhehoitajia. Yhdessä haastattelussa nostettiin esille myös sitä, että kumppanin kesken jutteleminen asioista tukee jaksamista.

- - täytyy sanoo Nuorten Ystävien, vaikka meillä on tää *nimi*. 10+ aivan uskomattoman mahtavan kannustava. Muistaa aina sanoa ja kehua - -. (H1.)

Nuorten Ystävien on kyllä niinku mahtavaa, että niiltä käy kerran kuussa se meidän oma työntekijä elikkä sitten se on kaks tuntia yhtä purkausta ja saa kyllä sitte apua ja vastataan viesteihin ja ollaan niinku yhteydessä. (H3.)

Aina niistä (*haasteista*) ollahan sillä lailla selevitty, ku kato meitä on kumminkin kaks. Minä ja vaimo. Siinä niinku tuetahan ja me paljon keskustellahan keskenämme. (H4.)

Erään haastateltavan mukaan perhehoitajana toimiminen oli tuonut vaihtelevuutta päivään ja samanlaisia päiviä ei ole. Yhdessä haastattelussa nostettiin esille toimeentuloa merkityksenä ja sijaisperheenä toimiminen oli ollut sopiva työ elämänvaiheeseen.

Sitte päivittäin vaihtelevuus.. yhtäkään samanlaasta päivää ei oo. (H4.)

6.4 Haastavien tilanteiden taustasyyt

Perhehoidossa kohdattuja haasteita selvittääkseni kysyin perhehoitajilta, millaisia haasteellisia asioita he ovat kokeneet suhteessa sijoitettuun lapseen tai itseensä perhehoitajana. Kysyin, kuinka perhehoitajat ovat kokeneet saaneensa tukea haastaviin tilanteisiin ja millaisia tällaiset tilanteet ovat olleet. Lisäksi kysyin, mikä perhehoitajuuden matkassa on yllättänyt. Kuviossa 5. on kuvattu tutkimustuloksista poimitut perhehoidossa kohdatut haasteet ja ongelmat.

Kuvio 5. Haasteet ja ongelmat

Ongelmina ja haasteina koettiin sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla ilmenevät käytöshäiriöt. Kaikki perhehoitajat olivat kohdanneet jonkinasteista haastetta sijoitetun käyttäytymisessä.

Käytösoireiden taustalla vaikutti joidenkin sijoitettujen lasten kohdalla aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö ADHD tai oppimisvaikeudet. Käytöshäiriöt olivat näkyneet ylivilkkautena, ongelma-alkuutena, raivokohtauksina ja tunnetilan häiriöinä. Tunnetilan häiriötä kuvattiin ailahtelevana mielialana ja tunteiden vaihtelevuutena. Perhehoitajat nostivat kuitenkin esille, että on tärkeää näiden eri tekijöiden hyväksyminen ja ymmärtäminen, että ne kuuluvat sijoitetun elämään.

Ei se (*haasteellinen käytös*) silloin ainakaan alkuvaiheessa, totta kai se harmitti sitten, että teippaillaan sivuja ja lapsilla on paha mieli, kun hän hermostuu, mutta sen vain hyväksyy. Se kuuluu siihen tavallaan jotenkin. (H1.)

Kyllähän ne on varmaan ne tietyt erityispiirteet niinku, jos on lapsella esimerkiksi neurologisia tai psyykkisiä - - ominaisuuksia, niin kyllä mä koen ite, et ne suurimmat haasteet on sit siellä. (H5.)

Sijoitetun käytöshäiriötä enemmän perhehoitajat korostivat haasteiden ilmenemisen suhteessaan biologisiin vanhempiin. Useimmiten ongelmat biologisiin huoltajiin nähtiin suurempina kuin sijoitettuun lapseen. Biologiset huoltajat olivat joidenkin perhehoitajien kohdalla kohdistaneet vihapuhetta ja häirintää heihin. Osalla haastateltavista oli kuitenkin ollut aina hyvät suhteet biologisiin huoltajiin tai suhde oli edistynyt yhteistyökykyiseksi alun vaikeuksien jälkeen.

Lasten kanssa pärjätään, mutta suurempi haaste on niinku biologiset vanhemmat.. se on tällä hetkellä se suurempi haaste. (H6.)

Erityisesti sukulaissijoituksen kohdalla perhehoitajien ja biologisten huoltajien suhteessa oli haasteita. Erään haasteltavan kokemuksen mukaan sukulaissijoitus oli aluksi hyväksytty ja toiminut, mutta ajan myötä sijaisperheestä oli lähdetty etsimään vikoja ja tehty perättömiä syytöksiä. Myös toisella haastateltavalla oli kokemuksia sukulaissijoituksesta, jossa ilmeni vastaavia ongelmia.

Just se sukulaissijoituksessa se, että vaikka siinä tilanteessa, kun sitä mietittiin mihin se lapsi lähtee, - - voisiko hän tulla teille, no joo voisi.. että, miten se kelkka voi niin kääntyä sitten, että te olette yksiä rahanahneita. (H1.)

Riittämätön tuki nousi vahvasti esille vastauksissa. Erityisesti ammatillisen tuen näkökulmasta, sosiaalityöntekijän tavoittamattomuus ja vaihtuvuus nousivat esille negatiivisina asioina. Perhehoitajat kokivat, että sosiaalityöntekijöillä ei ole aikaa tukea sijaisperheitä kiireellisempien tapausten sijasta.

- - kuntien sosiaalityöntekijät ihan oikeasti ovat niin täystyöllistettyjä, eihän ne kerkeä mitään perhehoitajaa tukea, kun ne koittavat pärjätä niiden lasten asioiden kanssa. (H1.)

Sitte se surkeaa, että vaihtuvuus (*sosiaalityöntekijän*) on ollu täällä meidän alueella tosi iso, eikä niillä oo aikaa tutustua keneenkään. (H2.1.)

Epävarmuutta perhehoitajissa herätti sijoitetun käytöshäiriöt, riittämättömyyden tunne ja itsesyytöksen tunne. Jotkin tilanteet, kuten sijoitetun raivokohtaus, sijoitetun biologisten sukulaisten tai tuen riittämättömyyden hetket, herättivät hetkellisesti perhehoitajissa ajatuksia toivottomuudesta, tilanteen huonontamisesta, omasta osaamisesta, epäonnistumisesta ja itsensä huonoksi tuntemisesta. Valtaosalla perhehoitajista ei kuitenkaan ollut herännyt syviä, toivottomuuden tunteita, vaan epävarmuuden tunteet olivat olleet ohimeneviä eri tilanteista riippuvia.

Mut et ehkä justii ainaki jonku raivokohtauksen aikana tulee se toivottomuuden tunne, et tuleeko tästä ikinä ehjää tästä lapsesta tai osaanko mä tehdä vai huononnanko mä tätä asiaa. (H3.)

Ja välillä tietysti on ehkä se semmonen, millä mä osaan tai millä mä riitän, että niinku osaanko mä nyt antaa sen kaiken. (H5.)

Se on ehkä se epävarmuus mikä on läsnä siinä, enemmän tai vähemmän. (H6.)

Eräs haasteltava nosti esille myös epävarmuutta sijoituksen jatkumisesta. Avohuollon sijoituksessa määräaikaisuus oli luonut epävarmuutta, sillä sijoituksen kesto voi loppua sovittuun päivämäärään tai pidentyä. Haastateltavan kokemuksen mukaan aluksi puhuttiin muutamasta viikosta ja sijoitus lopulta venyi kuukausiin ja vielä jatkuvaksi. Muutoin sijoitusten päättymistä ei pelätty tai jännitetty.

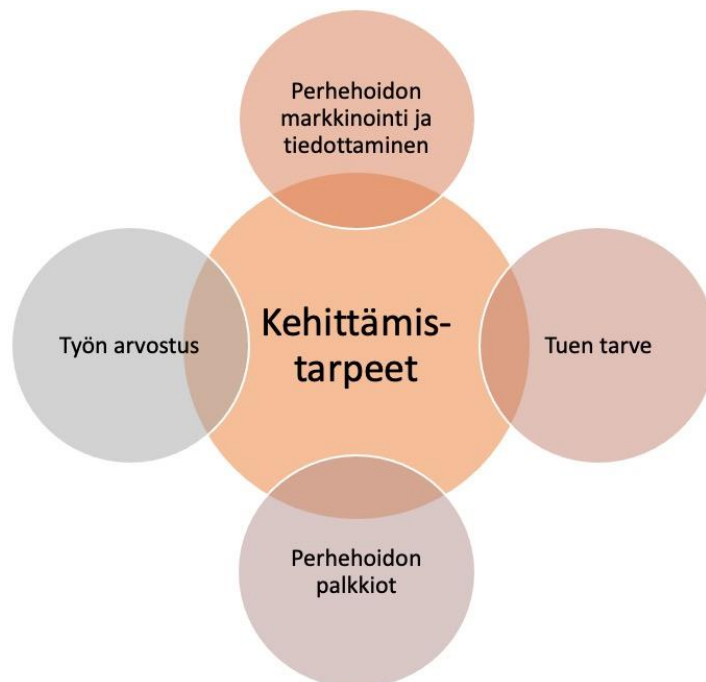
Ja ehkä sekin on yks tavallaan se epävarmuus jatkosta koko ajan, että aina on joku asiakassuunnitelmaneuvoittelu, mihinkä tulee joku päivämäärä mihin asti katotaan seuraava. Se on ehkä se epävarmuus mikä on läsnä siinä, enemmän tai vähemmän. (H6.)

Vaitiolovelvollisuuden tuomat rajoitteet nousivat osassa haastatteluissa esille. Vaitiolovelvollisuus ymmärrettiin tärkeänä seikkana ja haastateltavat kuvasivat, että usein keskustelu esimerkiksi puolison kanssa riittää. Vaitiolovelvollisuuden koettiin kuitenkin joissain tapauksissa rajaavan asioita, joita perhehoitaja voi puhua perheen ulkopuolisten henkilöiden kanssa. Samanlaisen tuen hakeminen muilta ei ole mahdollista sijoitetun kasvatustehtävissä kuin biologisten lasten. Erään haastateltavan kokemuksen mukaan vaitiolovelvollisuus rajoitti myös tietoja, joita hän sijoitetusta pystyi luovuttamaan kouluun. Samainen haastateltava oli kokenut lähipiirin syyttelyä asioiden salaamisesta, vaikka todellisuudessa vaitiolovelvollisuus rajoittaa vahvasti, mitä asioita saa kertoa.

Justiin, että kun on ne vaitioloasiat.. - - ethän sä voi sanoa edes, että niinku jos sinä menet lapsiporukan kanssa johonkin, että tämä on niinku sijoitettu, vaikka se nyt tiedetään, ettei kenelläkään synny viisivuotiasta lasta tuosta noin vain. - - ethän sinä voi keneltäkään.. kenenkään kanssa tavallaan puhua niistä, kun sinä mietit, että no mitähän tämä nyt tarkoittaa ja miksiköhän se lapsi on niin tai näin.. tai niistä omista tuntemuksista.. (H1.)

6.5 Perhehoidon kehittämisen kulmakivet

Kehittämistarpeita selvittäessäni kysyin perhehoitajilta heidän näkemyksiään siihen, mikä voisi vaikuttaa pulaan sijaisperheistä ja mitkä asiat ovat kehittämisen kohteita perhehoidossa. Kuviossa 6. on kuvattu tutkimustuloksista poimitut perhehoitajien kokemat kehittämiskohdat perhehoidossa.

Kuvio 6. Kehittämistarpeet

Perhehoidon kehittämiskohdissa perhehoitajat korostivat tuen lisäämistä. Usean perhehoitajan näkemyksenä oli, että sijaisperheeksi ryhtyville vanhemmille tulisi heti alusta asti aloittaa tiivis tuki, mikä jatkuisi kuukausittaisena tukena. Tuen riittävydellä nähtiin myös edistettävän perhehoitajaksi ryhtymistä. Tukea lisäisi mahdollisuus saada sosiaalityöntekijään yhteys ja tätä pidettiin oleellisena kehittämiskohtana.

- - heille (*perhehoitajille*) pitää määrätä ensimmäisenä sellanen henkilö puoleks vuodeks tai vuodeks, joka ajaa heidän asioita pelkästään. (H2.1.)

Jos on tarpeeks tukea, niin ihmiset lähtis varmaan paljon paremmin mukaan. Et on se sit se rahallinen tuki tai sit se et sä saat sitä apua ja sosiaalityöntekijöitä kiinni, ku sä tarvittet, niin mä luulen et ne on se suurimmat kompastuskivet. (H5.)

Toiseksi suurimmaksi kehityksen kohteeksi nousi perhehoidosta saatavat palkkiot. Palkkioiden suuruutta pidettiin pienenä verrattuna perhehoidon sitovuuteen ja vaativuuteen. Palkkion vähyyden vuoksi koettiin, että ainakin toisen perhehoitajan on välttämätöntä tehdä myös muuta työtä perhehoidon lisäksi. Eräs vastaaja nosti esille sitä, että palkkioiden määrää ei kerrota selkeästi missään. Peruspalkkion nostaminen koettiin aiheelliseksi.

Sitä ei voi ikinä liikaa korostaa sitä vaativuutta ja sitovuutta perhehoidossa ja sitä että, jos sinä saat vain ne peruspalkkiot, niin tuota ”ohhoijakkaa”, niillä sinä, jos ei mitään erikoista ole, niin juuri ja juuri elätät. (H1.)

- - jos oot sillä perus niin se on aivan olematon korvaus nähden siihen työn raskauteen kuitenkin ja sitovuuteen. (H5.)

Et tietysti, jos ihan raadollisesti rahaa aattelee, niin eihän tässä pysty edes toinen jäämään kotia, vaan heitä varten. (H3.)

Useat perhehoitajat kokivat, että perhehoitoa työnä tulisi arvostaa enemmän. Eräs perhehoitaja nosti esille sitä, että perhehoitoa ei pidetä työnä, vaan sitä pitää selitellä. Arvostuksen sijaan kahdessa haastattelussa nousi esille se, että perhehoito koettiin olevan työ siinä missä muutkin, eikä erityinen arvostus ole tarvittavaa.

Sitä työtä pitäis arvostaa paljon enemmän, jotenki niinku käsittämätön, miten aliarvostettua tää on. - - yleensä aina ensimmäisenä vieraat ihmiset kysyy, missä sä oot töissä.. No mä sanon, että perhehoitajana. Jaa no mutta, missä sä käyt töissä? Niinku C'mon eikse riitä? (H2.2.)

Perhehoidon markkinoimista ja tiedottamista koettiin tarvittavan aiempaa enemmän perhehoitajien rekrytoimiseksi. Perhehoitajat kuvasivat, että olisi tärkeää osoittaa, miksi sijaisperheitä tarvitaan. Eräälle vastaajalle perhehoito työnä oli ollut positiivinen yllätys, ja hänen mielestään perhehoitoa tulisi markkinoida työtapana. Yksi haastateltava nosti esille sen, että olisi tärkeää kertoa sijoitetuista lapsista perhehoidossa ja heidän onnistumisistaan sekä kehittymisestä.

- - pitäis kertoa enemmän tai sitten niistä, miten paljon lapsia on perhehoidossa ja heidän onnistumisistaan, et miten on päässy elämässä eteenpäin. (H3.)

Siitä työn tarpeesta. Siitä, että miksi tällästä pitäis tehdä.. niinku näyttää sitä, että mitä voi olla lasten kesken tai perheissä näitä ongelmia, että miksi täytyis auttaa. (H6.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitän tärkeimpiä tutkimustuloksia sekä vastaan tutkimustulosten pohjalta tutkimuskysymyksiini:

1. Mitkä motiivit vaikuttivat sijaisperheeksi ryhtymiseen ja millaisia valmiuksia sijaisvanhemmuuteen tarvitaan?
2. Millaisia merkityksellisiä ja haasteellisia asioita perhehoitajat kokevat perhehoitoon sisältyvän?
3. Millaisia kehittämistarpeita perhehoitajat näkevät perhehoidossa?

Pohdin perhehoitajien haastattelun tuloksia teemojen mukaisesti peilaten niitä tutkimuksessani avaamaani teoriaan. Tutkimustulokset osoittivat, että perhehoitajilla on samankaltaisia kokemuksia kuin aiemmassa tutkimuksessa on noussut esiin.

Motiivit. Haastatteluissa perhehoitajat toivat esille tärkeimpinä motiiveina sijaisperheeksi ryhtymiseksi auttamisen halun ja lapsirakkauden. Valkosen (2008, 100) mukaan auttamisen halun ja lapsirakkauden taustalla toimii halu auttaa hädässä olevaa myönteisellä tavalla. Perhehoitajat kokivat, että mahdollisuus auttaa tuntui hyvältä ja se edisti halua ryhtyä sijaisperheeksi. Kuljun (2020) mukaan omat kokemukset toimivat hyvänä pohjana lapsen asemaan asettumiseen sekä luo ymmärrystä sijoitetun lapsen tarpeista. Sebba (2012, 5) on listannut yhtenä tärkeänä motiivina sijaisvanhemmaksi ryhtymiseen perhehoidon tuttuuden. Opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan sijaisperheeksi ryhtymiseen vaikutti perhehoitajien henkilökohtaiset kokemukset, joita kuvattiin olevan sijaisvanhemmuuden tuttuus lapsuudessa koettuna, perheen tai oman kasvattilapsen tuoma innostus sekä kokemukset lapsettomuudesta tai biologisten lasten vähyydestä.

Perhehoitajien motiiveina kuvataan sijoitetun lapsen saattamista takaisin osaksi yhteiskuntaa (Sebba 2012, 5; Rees ym. 2014, 98). Opinnäytetyön tutkimustuloksissa nousi esille, että motivoivana tekijänä pidettiin yhteiskunnallista hyötyä, jolla tarkoitetaan perhehoidon tarpeeseen vastaamista ja sijoitettujen auttamista osaksi yhteiskuntaa. Perhehoitajat kokivat sen antavan kokemuksen merkityksellisestä työstä yhteiskunnan eteen. Valkosen (2008, 100–101) mukaan motivoivina syinä toimii halu antaa panostusta yhteiskunnalle ja olla hyödyksi.

Valmiudet. Sijaisvanhempana toimimisen edellytyksenä nähtiin oman elämäntilanteen tasapainoisuus. Perhehoitajat kokivat, että oman elämäntilanteen tulee olla kunnossa ja sijaisperheeksi ryhtyminen tulee olla yhteinen päätös. Tutkimustulokset osoittavat selkeästi, että perhehoitajalta vaaditaan laajaa tietotaitoa ja kykyä kohdata sijoitettu lapsi. Perhehoitajat kuvasivat, että empatiakyky on tärkeä taito, jotta sijoitetun lapsen asemaan osaa asettua, lapsesta välitetään ja hänet voidaan hyväksyä perheenjäseneksi. Hoikkalan ja Lönnqvistin (2019) mukaan sijaisperheen on kyettävä vastaamaan sijoitetun lapsen tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Perhehoitajat kuvasivat sijoitettujen tarvitsevan rakkautta ja korostivat sen tärkeyttä. Rakkaus ja hellyys eivät kuitenkaan yksin riitä eheyttämään lasta. Sijaisvanhemmalta vaaditaan kykyä vastata lapsen psyykkisiin, emotionaalisiin ja kehitykselliseen tarpeisiin (National Foster Parent Association, [viitattu 20.7.2021]). Perhehoitajat painottivat kykyä ymmärtää eri näkökulmia ja taustalla vaikuttavia asioita: ymmärrys sijoitettua lasta, biologista huoltajaa ja sukulaisia sekä sijoitetun ja biologisten huoltajien välistä suhdetta. Perhehoitajat korostivat taitoa kyetä tunnistaa, vastaanottaa ja hyväksyä sijoitetun lapsen erilaiset tunteet. Sinkkosen (2015, 157) mukaan sitoutunut vanhempi kykenee hyväksymään sijoitetun lapsen vaikeimmatkin tunteet, kuten vihan ja raivon.

Perhehoitajat kuvasivat vahvuuden tarvittavana ominaisuutena, sillä perhehoito on erityisesti jaksamista ja vahvuutta edellyttävää toimintaa. Sinkkonen (2015, 157) kuvaa, että perhehoitajuus vaatii syvää sitoutumista ja halua edetä lapsen ehdoilla. Perhehoitajat nostivat sen lisäksi esille yhteistyötaitoja, sillä perhehoitajana oleminen edellyttää yhteistyötä monien tahojen kanssa. Perhehoitajaksi ryhtyminen avaa yhteistyön monenlaisille toimijoille, ihmisille ja asiantuntijoille (Heino & Säles 2017, 14). Hyvien yhteistyötaitojen omaaminen on merkittävä osa erilaisten yhteistyöverkostojen, kuten sijoitetun lapsen läheisverkoston ja sijaisperheen ammatillisen verkoston kanssa toimimista.

Sijaisperheeksi ryhtyminen vaatii riittävää valmentautumista (Mitä PRIDE-valmennus on?, [viitattu 30.8.2021]). Opinnäytetyön tutkimustuloksissa ilmeni, että PRIDE-valmennus on tarvittava kokonaisuus ja jokaisen vanhemman tulisi käydä kyseinen koulutus. Perhehoitolaissa (L 263/2015, 6 §) määritellään, että ennen toimeksiantosopimuksen solmimista, tulee perhehoitajan suorittaa vaadittava ennakkovalmennus. Perhehoitajat kokivatkin PRIDE-valmennuksen olevan täysin edellytys sijaisperheeksi ryhtymiseen.

Perhehoitajien mukaan PRIDE-valmennus valmensi asettumaan lapsen asemaan sekä käsittelemään omia menneisyyden asioita, mitkä ovat osa valmennuksen tarkoitustakin. PRIDE-valmennuksen kuvataan nostavan tarkastelun kohteeksi sijaisvanhempien omat lapsuuden kokemukset ja mahdollisesti käsittelemättömät kriisit tai traumat voivat nousta esille (Kulju 2020). Näiden esille nousseiden traumojen käsittely luo edellytyksiä ja voimavaroja toimia sijaisvanhempana.

Merkitykset. Haastatelluille perhehoitajille luottamuksellisen suhteen luominen sijoitettuihin lapsiin toimi merkityksellisenä asiana. Janhusen (2011, 5) mukaan pysyvien ihmissuhteiden luominen antaa korjaavia kokemuksia, mitkä puolestaan mahdollistavat sijoitetulle lapselle perusturvallisuuden tunteen, kykyä kiinnittyä ja kehittää sosiaalisia taitojaan. Marjomaa ja Laakso (2010, 47) kuvaavat lapsen kehityksen ja kasvun seuraamisen tuovan iloa sijaisvanhemmille. Opinnäytetyön tutkimustuloksissa nousikin esille luottamussuhteen luomisen lisäksi sijoitetuissa lapsissa näkyvät konkreettiset muutokset, kuten ulkoisen habituksen eheytyminen ja kehittymisen koulussa merkityksellisyyttä tuottavina tekijöinä. Perhehoitajat nostivat merkityksellisinä asioina useita sellaisia, jotka olivat yhdistettävissä sijoitetun lapsen hyvinvointiin.

Haastatellut perhehoitajat pitivät merkitystä tuovana oman yhteiskunnallisen ymmärryksen kasvua avun tarpeessa olevien auttamiseen. He kertoivat, että perhehoitajana toimiminen oli luonut uudenlaista perspektiiviä nähdä asioita, jotka kaipaavat muutosta. Lisäksi riittävä ammatillinen tuki lisäsi työn merkityksellisyyttä. Laineen ja Pietilän (2021, 32) mukaan perhehoitajat korostavat mentoroinnin merkitystä ja osoittavat, että työnohjausta tulisi saada aina tarvittaessa. Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset osoittivat, että Nuorten Ystävien perhehoitopalvelujen työntekijöiden tarjoama säännöllinen tuki, kuten työnohjaus, kotikäynnit ja yhteys puhelimitse, koettiin tukevan näitä merkityksellisyyden kokemuksia. Ammatillisen tuen riittävyys kannustaa ja tukee perhehoitajien jaksamista.

Haasteet. Haasteellisina asioina sijoituksissa haastatellut perhehoitajat nostivat esille sijoitettujen lasten käytöshäiriöt. Ketola (2008, 33) kuvaa sijoitettujen lasten eri taustatekijöistä johtuvan moniongelmaisuuuden aiheuttavan ongelmakäyttäytymistä sijoitetuissa perheissä. Opinnäytetyön tutkimustuloksissa nousi esille, että jonkinasteista haastetta sijoitetun käyttäytymisessä (ylivilkkautta, ongelma-alttiutta, raivokohtauksia sekä tunnetilan häiriöitä)

olivat kokeneet kaikki perhehoitajat. Laurilan (2019, 26 & 31) mukaan sijoitetun lapsen käytöshäiriöt voivat aiheuttaa sijaisvanhemmissa uupumista ja liian suuret haasteet aiheuttavat voimavarojen ehtymistä. Opinnäytetyöhön haastatellut perhehoitajat kuvasivat kuitenkin, että taustalla vaikuttavien syiden ymmärtäminen on tärkeää ja näiden syiden käsittäminen luo ymmärrystä hyväksyä sijoitettu lapsi haasteineen.

Opinnäytetyön tutkimustuloksissa oli eroavaisuutta teoriaan nähden se, että sijoitetun käytöshäiriöitä enemmän haasteita tuovana tekijänä koettiin ongelmallinen suhde biologisiin huoltajiin. Laurilan (2019, 42) mukaan sijaisvanhemmat joutuvat biologisten huoltajien syyllisyyden aiheuttamiksi heijastumiksi. Yhteistyö biologisten huoltajien kanssa on vaikein osa-alue, jossa tunteet vaihtelevat vihasta rakkauteen (Joensuu & Sutinen 2016, 115). Haastatellut perhehoitajat osoittivat, että biologisten huoltajien puolesta toteutettu häirintä sekä vihapuhe aiheuttivat enemmän haasteita kuin sijoitetuilla lapsilla ilmenevät käytöshäiriöt. Erityisesti sukulaissijoituksen tuomat haasteet sijoitetun lapsen suvun puolelta, näkyivät muun muassa perättömien syytösten levittämällä perhehoitajista. Tämän opinnäytetyön teoriassa esiintyvissä julkaisuissa (esim. Ketola 2008, Janhunen 2011, Sinkkonen 2015 & Laurila 2019) korostettiin usein sijoitettujen lasten käytöshäiriöiden vaikuttavan perhehoitajien jaksamiseen ja motivaatioon. Tässä tutkimuksessa korostui biologisen suvun vaikutus perhehoitajien jaksamiseen ja onkin välttämätöntä nostaa esille näkökulmaa siitä, miten biologisten huoltajien ja sukulaisten suhtautuminen lapsen sijoitukseen vaikuttaa perhehoitajiin.

Riittämättömän tuen koettiin aiheuttavan haasteellisuutta. Ketola (2008, 32) kuvaa sijaisperheille osoitettua tukea satunnaiseksi. Janhunen (2011, 22) tuo esille sosiaalityöntekijöiden tavoittamisen hankaluuden sekä vaihtuvuuden. Opinnäytetyön tutkimustuloksissa nousi esille, että perhehoitajat kokevat kunnallisilla sosiaalityöntekijöillä olevan kiireellisempiä asioita, eikä heillä ole aikaa tukea sijaisperheitä. Perhehoitajien säännöllisen tuen on osoitettu merkittäväksi tekijäksi jaksamisen suhteen ja tuen ylläpitäminen olisi erittäin tarvittavaa. Säännöllisellä työntekijöiden ja perhehoitajien välisellä yhteistyöllä on mahdollista taata tuen onnistuminen ja sijaisperheen tuki tulisi suunnitella heidän tarpeensa mukaan (Janhunen 2011, 22).

Erinäiset haasteet saavat aikaan epävarmuuden tunteita perhehoitajissa. Epävarmuuden tunteita herätti sijoitettujen käytöshäiriöt, riittämättömyyden sekä itsesyytöksen tunteet.

Janhusen (2011, 9) mukaan sijaisvanhempi saattaa kärsiä väsymyksestä, joka voi liittyä sijoitetun lapsen oireiluun, biologisten vanhempien puuttumiseen tai tuen puutteeseen, mikä voi pahimmillaan johtaa sijoituksen katkeamiseen sijaisvanhemman uupumisen vuoksi. Myös Laurila (2019, 26 & 31) kuvaa, että sijaisperheen voimavarat saattavat hiipua liian suurten haasteiden vuoksi. Perhehoitajat kuvasivat kuitenkin, että tuntemukset ovat olleet ohimeneviä ja toivottomuuden, epäonnistumisen, tilanteen huonontamisen tai oman osaamisen kyseenalaistamisen tunteita olivat aiheuttaneet hetkellisesti eri tilanteet, kuten sijoitetun raivokohtaus, sijoitetun biologisten sukulaisten kanssa koetut haasteet tai riittämättömäksi koettu tuki.

Perhehoitaja on salassapito- ja vaitiolovelvollinen, eikä hän saa viedä saatuja tietoja asiakkuudesta sivullisille henkilöille hoidon aikana tai sen päätyttyä (L 22.9.2000/812, 3 luku, 14 § ja 15 §). Tämän perhehoitajat kokivatkin tekijänä, joka osaltaan haastaa perhehoitajien jaksamista. He kokivat, ettei heillä ole samanlaista mahdollisuutta hakea tukea kasvatustehtäviin kuin biologisten lasten vanhemmilla, sillä vaitiolovelvollisuus rajoittaa, mistä asioista perhehoitaja voi puhua perheen ulkopuolisten henkilöiden kanssa. Tämä siis osiltaan rajaa sijaisperheenä toimivien tukiverkoston ja korostaa sosiaalityöntekijöiden antaman tuen tärkeyttä.

Kehittämiskohdat. Perhehoitajien mukaan tuen lisääminen on yksi tärkeimmistä kehittämiskohdista. Tuen lisäämisellä perhehoitajat tarkoittivat ammatillisen tuen, tässä tapauksessa sosiaalityöntekijän, tuen lisäämistä. Sijaisvanhemman ensisijaisena tukena tulisi toimia lastensuojelun sosiaalityöntekijä (Janhunen 2011, 22). Perhehoitoliiton selvityksessä osoitettiin, että perhehoitajat suhtautuvat kriittisesti perhehoitajuuden suositteluun muille, mikä johtuu vähäisestä vuorovaikutuksesta sosiaalityöntekijöiden kanssa tai siitä, että työntekijät eivät tapaa laisinkaan perhehoitajia tai sijoitettuja lapsia (Selvitys perhehoitajien tuesta 2021). Sosiaalityöntekijän vaihtuvuus, kiire ja tavoittamattomuus ilmeni negatiivisia tunteita herättävänä (ks. Laine ja Pietilä 2021). Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset toivat esille, että jo sijoituksen alkuvaiheesta asti tarjottava tiivis tuki, jatkuen kuukausittaisena, nähdään edistävän myös perhehoitajaksi ryhtymistä. Riittävällä tuella tuetaan perhehoitajien jaksamista. Sebba (2012, 5) osoittaa, että epäonnistunut tarjottu tuki lähettää negatiivista viestiä perhehoitoa harkitseville henkilöille. Oikeanlainen ja riittävä tuki siis kannustaisi yhä useampia alkamaan perhehoitajaksi.

Opinnäytetyön tutkimustuloksissa nousi esille, että perhehoidon palkkiot koettiin olevan liian pienet verrattuna perhehoidon sitovuuteen sekä vaativuuteen ja perhehoitajat toivoivat peruspalkkion nostamista. Perhehoidon vähäiset palkkiot ovat herättäneet keskustelua ja se nousee esille useissa julkaisuissa. Valkonen ja Janhunen (2016, 35) kuvaavat aiheelliseksi lisätä tukea ja resursseja juuri taloudelliseen tukeen. Laineen ja Pietilän (2021) mukaan perhehoitajat ovat kuvanneet tarvittavaksi hoitopalkkion ja kulukorvauksen nostamisen ja lapsen hoitoisuus tulisi huomioida rahallisessa korvauksessa. Palkkioiden nostaminen motivoisi perhehoitajia tekemään perhehoitoa tai se edistäisi ryhtymistä sijaisperheeksi.

Laineen ja Pietilän (2021, 31) mukaan perhehoitajat haluaisivat lisää arvostusta sosiaalityöntekijän puolesta. Tämän tutkimuksen tuloksissa perhehoitajat kokivat, että perhehoitoa työnä tulisi yleisesti arvostaa enemmän. Haastateltavat perhehoitajat kokivat joutuvansa usein selittelemään perhehoitoa työnä muille ihmisille. Perhehoitajien näkemys oli se, että markkinointia ja tiedottamista perhehoitajuudesta tarvitaan enemmän. Perhehoidon merkitystä arvokkaana yhteiskunnallisena tehtävänä tulee korostaa nykyistä enemmän, jotta sijaisperheitä saadaan rekrytoitua. Ketolan (2008, 32) mukaan sijaisperheiden rekrytointiin ei käytetä tarpeeksi voimavaroja ja sijaisperhetoiminnasta tiedottaminen jää vähäiseksi. Perhehoitajat pitivät tärkeänä sitä, että ihmisille osoitettaisiin, miksi sijaisperheitä tarvitaan.

Kuviossa 7. *Tutkimustulosten päälöydökset* tutkimustulokset on esitetty tiivistetysti teemoittain. Yhteenvetona tutkimustuloksista tärkeimpinä motiiveina toimii auttamisen halu, lapsirakkaus, henkilökohtaiset kokemukset ja yhteiskunnallinen hyöty. Valmiuksina nähdään oman elämäntilanteen tasapainoisuus, empatiakyky, kyky ymmärtää eri näkökulmia, vahvuus, yhteistyötaidot, tunnetaidot ja PRIDE-valmennus. Merkityksellisinä asioina koetaan pienet onnistumisen kokemukset, suhteen luominen sijoitettuun, lapsen eheytyminen ja kehittyminen, yhteiskunnallisen ymmärryksen kasvaminen sekä riittävä tuki, erityisesti Nuorten Ystäviltä saatu tuki. Haasteina kuvataan sijoitettujen käytöshäiriöt, vaikea suhde biologisiin huoltajiin tai sijoitetun lapsen sukuun, riittämätön tuki, vaitiolovelvollisuuden tuomat rajoitteet ja epävarmuuden tunteet. Kehittämiskohdat liittyvät riittävään tukeen, perhehoidon palkkioihin, työn arvostukseen sekä perhehoidon markkinointiin ja tiedottamiseen. Kehittämiskohtina kuvattiin pääosin asioita, jotka ovat olleet esillä jo vuosia perhehoidon kulmakivinä. Tämän myötä voidaan päätellä, että perhehoidon kehittämiseksi tarvitaan sanojen sijaan konkreettisia tekoja.

Motiivit

- **Auttamisen halu**
 - auttamisen mahdollisuus tuntui hyvältä
- **Lapsirakkaus**
 - halu suuresta perheestä, halu kasvattaa lapsia ja halu saada lisää lapsia
- **Henkilökohtaiset kokemukset**
 - lapsettomuus, biologisten lasten vähyys
 - elämänvarrella koetut tapahtumat
 - sijaisperhe toiminnan tuntuus tai kasvattilapsen tuoma innostus
- **Yhteiskunnallinen hyöty**
 - arvokkaan ja merkityksellisen työn tekeminen
 - vastaavat yhteiskunnan tarpeeseen tukemalla sijoitettuja lapsia osaksi yhteiskuntaa

Edellytetyt valmiudet

- **Elämäntilanteen tasapainoisuus**
 - elämän eri osa-alueet tasapainossa
 - oma elämäntilanne ja parisuhde kunnossa
 - on itse valmis toimimaan perhehoitajana
- **Empatiakyky**
 - kyky asettua toisen elämään
 - kykenee välittämään lapsesta ja hyväksyy perheenjäseneksi
 - luo ymmärrystä
- **Kyky ymmärtää eri näkökulmia**
 - ymmärrys sijoitetun lapsen ja biologisten huoltajien tilanteista sekä sijoitetun ja biologisten huoltajien välisestä suhteesta
- **Vahvuus**
 - perhehoito on erityisesti jaksamista ja vahvuutta edellyttävää toimintaa
- **Tunnetaidot**
 - taito kyetä tunnistaa, vastaanottaa ja hyväksyä sijoitetun erilaiset tunteet
 - tunnetaitojen pohjana toimii ymmärrys
 - avoin suhtautuminen tunteiden vastaanottamiseen myös biologiset huoltajat huomioonotettava
- **Yhteistyötaidot**
 - perhehoitajana toimiminen edellyttää yhteistyötä useiden eri tahojen kanssa
- **PRIDE-valmennus**
 - hyödyllinen, laaja kokonaisuus
 - täysin edellytys perhehoitajuudelle

Merkitykset

- **Pienet onnistumisen kokemukset**
 - havainnot lapsen edistymisaskelista
 - pienet teot ja sanat
- **Suhteen luominen sijoitettuun**
 - vie aikaa, mutta luottamussuhteen luominen palkitsee
- **Lapsen eheytyminen ja kehittyminen**
 - sanallista kiitosta tärkeämpää
 - konkreettiset edistysaskelit, kuten sijoitetun ulkonäön muuttuminen terveemmäksi ja kouluarvosanojen parantuminen
- **Yhteiskunnallisen ymmärryksen kasvaminen**
 - perhehoito opettanut näkemään asioita yhteiskunnassa, mitkä eivät ole hyvin tai kaipaavat muutosta
 - perhehoito on luonut tai vahvistanut ymmärrystä koskien avuntarpeessa olevia
- **Riittävä tuki**
 - ammatillisen tuen tärkeyttä korostettiin, erityisesti Nuorten Ystävät ry:n työnohjaus, kuukausittainen tuki, kotikäynnit ja yhteydenpito sekä koulutukset

Haasteet ja ongelmat

- **Sijoitettujen käytöshäiriöt**
 - käytöshäiriöiden taustalla vaikuttanut aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö (ADHD) ja oppimisvaikeudet
 - käytöshäiriöt näkyneet ylivilkkautena, ongelma-alktiutena, raivokohtauksina ja tunnetilan häiriönä
 - tunnetilan häiriöitä kuvattiin mielialan ja tunteiden vaihtelevuutena
- **Vaikea suhde biologiseen huoltajaan/sijoitetun sukuun**
 - usein vaikeampi suhde biologisiin huoltajiin kuin sijoitettuun lapseen
 - biologiset huoltajat saattaneet kohdistaa esimerkiksi vihapuhetta ja häirintää perhehoitajia kohtaan
 - erityisesti sukulaissijoituksissa perhehoitajien ja biologisten huoltajien suhde oli heikko
- **Riittämätön tuki**
 - sosiaalityöntekijöiden tavoittamattomuus ja vaihtuvuus
 - perhehoitajilla oli tunne siitä, ettei sosiaalityöntekijät kerkeä tukea heitä muiden työtehtävien ja kiireiden lomassa
 - ongelmat näkyivät erityisesti kunnallisten sosiaalityöntekijöiden kanssa
- **Epävarmuuden tunteet**
 - niitä aiheutti sijoitettujen käytöshäiriöt, riittämättömyyden tunne ja itsesyytöksen tunne
 - esimerkiksi sijoitetun raivokohtaus, biologisten huoltajien syytökset tai tuen riittämättömyys saivat aikaan hetkellisesti ajatuksia toivottomuudesta, tilanteen huonontamisesta, omasta osaamisesta, epäonnistumisista ja itsensä huonoksi tuntemista
- **Vaitiolovelvollisuuden tuomat rajoitteet**
 - rajaa, mistä perhehoitaja saa puhua perheen ulkopuolisten henkilöiden kanssa
 - samanlaisen tuen hakeminen kasvatustehtäviin kuin biologisilla huoltajilla ei ole mahdollista

Kehittämistarpeet

- **Tuen tarve:** tiivis tuki heti sijoituksen alkuvaiheeseen sekä jatkuva, kuukausittainen tuki & riittävä tuki edistää perhehoitajaksi ryhtymistä
- **Perhehoidon palkkiot:** työn vaatavuuteen ja sitovuuteen nähden liian pienet palkkiot & peruspalkkion nosto aiheellinen
- **Työn arvostus:** tulisi arvostaa enemmän, sillä perhehoitajat joutuvat usein ns. selittelemään perhehoitoa työnä
- **Perhehoidon markkinointi ja tiedottaminen:** tarvetta tulisi korostaa, jotta saataisiin rekrytoitua sijaisperheitä ja olisi tarpeen osoittaa, miksi sijaisperheitä tarvitaan

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen ja opettava jakso. Perhehoidon ja sijaisvanhemmuuden teema on muodostunut itselleni tärkeäksi aiheeksi henkilökohtaisten kokemusteni johdosta. Olen jo pitkään opintojeni edetessä tiennyt, että opinnäytetyöni aihe valikoituisi jollain tapaa sijaisvanhemmuuteen liittyen. Koen, että usean kiinnostus lastensuojelun kentällä painottuu laitosmaailmaan ja katsaus lastensuojeluun perhehoidon näkökulmasta on tarvittavaa. Lastensuojelun perhehoidon ajankohtaisuudesta kertovat useat uutisoinnit, joissa on nostettu esille sijaisperheiden krooninen pula. Myös useat tutkimukset ja julkaisut ovat osoittaneet, ettei perhehoidosta ole saatavilla riittävästi tutkimustietoa.

Onnekseni COVID-19 ei tuonut mukanaan omalla kohdallani haasteita, vaan opinnäytetyö eteni suunnitelman mukaan. Olen aloittanut opinnäytetyön suunnittelun jo syksyllä 2020, joten olen saanut rauhassa viedä tutkimustani eteenpäin opintojen ja töiden ohella. Pahimpina epidemiavaiheina kirjoitin tutkimukseni teoriaosuutta, joten prosessi ei hidastunut sen vuoksi, että lähikontaktitapaamisia vältettiin. Haastattelut järjestyivät myöhemmin kevään 2021 mittaan ongelmitta ja toimivassa yhteistyössä perhehoitajien kanssa. Nuorten Ystävien kanssa yhteistyö oli sujuvaa ja yhteyshenkilö Mila Vuorela auttoi aktiivisesti minua saavuttamaan tarvittavan määrän haastateltavia sekä vinkkasi mahdollista materiaalia opinnäytetyöhön. Opinnäytetyön alkuprosessissa Nuorten Ystävien perhehoitopalvelujen työntekijöiden kanssa pidetyssä Teams-kokouksessa sain vinkkejä näkökulmiin tutkia perhehoitoa ja se mahdollisti minua rajaamaan aihealuetta. Opinnäytetyöni ohjaava opettaja on kannustavalla otteella tukenut minua prosessissa ja järjestänyt kanssani ohjaustapaamisia, joiden pohjalta olen saanut hyviä neuvoja.

Aluksi en ymmärtänyt, että aihealueeni olisi suunniteltua laajempi. Koen kuitenkin, että se teki opinnäytetyöstä mielenkiintoisen ja omalla tavallaan toi kaivattavaa haastetta. Mielestäni teemat ovat tiiviisti yhteydessä ja niiden vaikutukset toisiinsa tulee ymmärtää kokonaisuutena. Siksi koen, että päätös tutkia motiiveja, valmiuksia, haasteita sekä merkityksiä, ei lopulta ollut liian haasteellista vaan muodosti tarvittavan kokonaiskuvan sijaisvanhemmuudesta. Kehittämistarpeiden esille tuominen tutkimuksessani nostaa esille ajankohtaisia ongelmia, jotka vaativat muutosta. Kehittämistarpeiden kysyminen osana tutkimusta oli tärkeämpää kuin olin suunnitellut. Se mahdollisti epäkohtien esille tuomisen perhehoitajien kokemana.

Uudistuvan lastensuojelun myötä rakenteet muuttuvat ja tätä rakennemuutosta lastensuojelun perhehoito nimenomaan kaipaisi. Perhehoitoon sisältyy useita rakenteellisia ja sisällöllisiä uudistamistarpeita (Lahtinen ym. 2018, 113). Olen tuonut tutkimuksessani esille lastensuojelun perhehoidon kentän tutkimattomuutta ja epäkohtia. Kun perhehoidosta puhutaan ensisijaisena sijaishuollon muotona laitoshoidon nähdessä ja perhehoitajista kuvataan olevan pulaa koko maassa (ks. Lastensuojelua ja perhehoitoa 2011 & Perhehoitoliiton liittokokous 2020), olisi tärkeää puuttua epäkohtiin sosiaalihuollon palvelujärjestelmässä, jotta saataisiin aikaan vaikuttavuutta ja konkreettisia muutoksia. Lastensuojelun perhehoidon voidaan nähdä olevan perhehoitolain ja lastensuojelulain ristitulesa, sillä niiden soveltamisalat poikkeavat toisistaan (Araneva 2021). Perhehoitajat kuvasivat haastatteluissa, että sijaisperheeksi ryhtyville olisi hyvä aloittaa heti alusta asti tiivis tuki, jonka myötä heitä voisi tiedottaa heille kuuluvista oikeuksista. Nuorten Ystävien perhehoitopalveluja ja kuukausittaista tukea pidettiin toimivana ja merkittävänä tukena. Koen, että sosionomin rooli työnohjaajana perhehoitajille olisi vartenotettavaa sekä sosiaalityöntekijöiden ylikuormittuneisuuden vähentämiseksi sosionomin ammatillisuuden hyödyntäminen palveluohjauksen ja sosiaaliohjauksen näkökulmasta nykyistä enemmän olisi tarpeen.

Sosionomin ydinosaamisen kompetenssit kuvaavat sosiaalialalla tarvittavaa osaamista. Näihin kompetensseihin lukeutuvat muun muassa sosiaalialan eettinen osaaminen ja sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen. (Sosiaalialan tutkinnot, [viitattu 18.10.2021].) Koen opinnäytetyön olleen prosessina ammatillista kriittistä reflektiota kasvattavaa ja lastensuojeluun, sijaishuoltoon sekä perhehoitoon tutustumisen teoriaosuudessa on luonut laajaa oppia palvelujärjestelmäosaamiselle, esimerkiksi lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417) ja perhehoitolaki (L 263/2015) ovat käyneet tutkimuksen myötä erittäin tutuksi.

Lastensuojelun perhehoitoon liittyy kiperiä epäkohtia ja se on edelleen aihealue, joka kaipaa ajantasaista uutta tutkimusta. Toivon sen olevan jatkossa teema, jota pyritään kehittämään ja tutkimaan huomioiden nykyistä enemmän perhehoitoa tekevien kokemustieto. Mielestäni opinnäytetyöni tutkimustuloksista nousi erityisesti esille jatkotutkimusta kaipaavina aiheina sukulaissijoitukset ja sijoitetun lapsen biologisen huoltajan ja perhehoitajan väliset suhteet. Tutkimustuloksissa näitä teemoja yhdisti perhehoitajien kokemukset haasteellisista suhteista sijoitetun lapsen läheisverkoston kanssa, ja minkä he kokivat vaikuttavan heidän omaan jaksamiseensa. Olisi tarpeen tutkia taustasyitä haasteelliselle vuorovaikutukselle ja millaisilla

tukimuodoilla yhteistyötä saataisiin toimivammaksi perhehoitajien ja sijoitetun lapsen läheisverkoston kesken. Vuorovaikutuksellinen suhde tukisi ennen kaikkea sijoitetun lapsen hyvinvointia ja kiinnittymistä sijaisperheeseen. Sen lisäksi toimivalla yhteistyöllä tuettaisiin sijoitetun lapsen läheisverkostoa ja perhehoitajia työssään.

Tutkimuksestani on erityisesti hyötyä Nuorten Ystäville sijaisperheitä tukevien ja rekrytoivien työhön ja muille lastensuojelun perhehoidon parissa työskenteleville tai aiheesta kiinnostuneille. Tutkimukseni on laaja kokonaisuus perhehoitoon liittyvistä tekijöistä ja tuo esille tärkeää kokemustietoa perhehoitajuudesta. Tutkimukseni kokoaa yhteen tekijöitä, jotka antavat kokonaisvaltaisen käsityksen perhehoidosta. Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen koko opinnäytetyöprosessiin. Olen edennyt johdonmukaisesti ja oppinut valtavasti lastensuojelun perhehoidon aihealueesta. Teoriaosassa arvioin käyttäneeni luotettavaa ja ajantasaista lähdemateriaalia. Sekä itse teorian kirjoittamisen että aineistonkeruun avulla olen saavuttanut tutkimuksellani tarkoituksenmukaista tietoa lastensuojelun perhehoidosta perhehoitajien näkökulmasta.

Haastattelujen lopuksi kysyin jokaiselta haastateltavalta: ”Jos voisit kuvailla toimintaasi sijaisperheenä yhdellä lauseella (huomioiden sen haasteet sekä merkitykset), miten sitä kuvaisit?” ja eräs haastateltava mielestäni kiteytti kaikkien haastateltavien ajatukset ja sijaisvanhemmuuden merkityksen hyvin:

Iloa on tuottanut nähdä sijoitettujen kehittyminen pärjääviksi nuoriksi, vaikka välillä on ollut tuskallisia hetkiä ja tämän työn sitovuus on todella yllättänyt. (H1.)

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (Arene ry). 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 6.9.2021]. Saatavana: <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Araneva, M. 4.3.2021. Lastensuojelun perhehoito on kahden lain loukussa. [Blogikirjoitus]. Helsinki: SOS-lapsikylä. [Viitattu 28.9.2021]. Saatavana: <https://www.sos-lapsikyla.fi/blog/2021/03/04/lastensuojelun-perhehoito-on-kahden-lain-loukussa/>
- Araneva, M. 8.11.2018. Lastensuojelun perhehoito julkisena hallintotehtävänä. [Verkkajulkaisu]. SOS lapsikylä: Lastensuojelun perhehoidon päivät. [Viitattu 20.1.2021]. Saatavana: <https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/11/PEHO-PÄIVÄT-081118.pdf>
- Eriksson, P. & Säles, E. 2021. Lastensuojelun perhehoidon järjestäminen. [Verkkajulkaisu]. Työpäpaperi 6/2021. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). [Viitattu 30.8.2021]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/141024/URN_ISBN_978-952-343-627-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Heino, T. & Säles, E. 2017. Lasten ja perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaava perhehoito: Kohti perhehoidon laadun vahvistamista. [Verkkajulkaisu]. Työpäpaperi 20/2017. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). [Viitattu 21.1.2021]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-857-9>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelun teoria ja käytäntö. [Verkkokirja]. Helsinki: Gaudeamus. [Viitattu 11.5.2021]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15 uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hoikkala, S. & Kojo, R. & Tervo, J. & Aaltonen, T. 2017. Sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli: kohti lapsikeskeistä ja lapsenoikeusperustaista toimintatapaa. [Verkkajulkaisu]. Työpäpaperi 19/2017. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). [Viitattu 21.1.2021]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-855-5>
- Hoikkala, S. & Lavikainen, V. 2015. Sattumuksia vai suunnitelmallisuutta?: Selvitys sijaishuollon laadusta. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. [Viitattu 21.1.2021]. Saatavana: <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Sattumuksia-vai-suunnitelmallisuutta.pdf>
- Hoikkala, S. & Lönnqvist, T. 17.6.2019. Lastensuojelun perhehoitoakin on ohjattava ja valvottava systemaattisesti. [Blogikirjoitus]. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. [Viitattu

21.1.2021]. Saatavana: <https://www.lskl.fi/blog/lastensuojelun-perhehoitoakin-on-ohjattava-ja-valvottava-systemaattisesti%E2%80%AF/>

Hoivatie. 22.9.2021. Olemme nyt hoivatiellä!. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.10.2021]. Saatavana: <https://www.hoivatie.fi/fi/ajankohtaista/4/Olemme%20nyt%20Hoivatiellä%21>

Hämäläinen, K. 2012. Perhehoitoon sijoitettujen lasten antamat merkitykset kodilleen ja perhesuhteilleen. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 56/2012. Helsinki: Väestötutkimuslaitos, Väestöliitto.

Janhunen, T. 2011. Pysyvyyden turvaaminen perhehoidossa: Käsikirja sijoitusten purkautumisen ehkäisemiseksi. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylä: Perhehoitoliitto ry. [Viitattu 17.5.2021]. Saatavana: https://www.perhehoitoliitto.fi/files/1887/pysyvyyden_turvaaminen2018netti.pdf

Joensuu, A. & Sutinen, S. 2016. Perheen suojassa: Miten onnistua sijaisperheenä?. Helsinki: BoD - Books on Demand.

Jälkihuolto. Ei päiväystä. Lastensuojelun käsikirja. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 21.4.2021]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Ketola, J. 2008. Perhehoito – tekemisen ja tukemisen arvoista työtä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kiireellinen sijoitus. 29.6.2020. Lastensuojelun käsikirja. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). [Viitattu 20.1.2021]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>

Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 68–84.

Kulju, T. 30.3.2020. Sijaisvanhemmuus haastaa jatkuvaan kasvuun. [Blogikirjoitus]. Nuorten Ystävät ry. [Viitattu 22.1.2021]. Saatavana: <https://www.nuortenystavat.fi/blog-786-186-sijaisvanhemmuus-haastaa-jatkuvaan-kasvuun?entry=186>

L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.

L 22.9.2000/812. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.

L 263/2015. Perhehoitolaki.

- Laasi, R. 14.3.2019. Hei, meidän sossu tuli!. [Blogikirjoitus]. Nuorten Ystävät ry. [Viitattu 22.1.2021]. Saatavana: https://www.nuortenystavat.fi/blog-786-149-hei_meidan_sossu_tuli?entry=149
- Lahtinen, P., Peltonen, R., Petrelius, P., Pynnönen, J., Raivio, M., Santanen, J. & Valli, M. 2018. Systeeminen työote lastensuojelun perhehoidossa. Julkaisussa: P. Petrelius & P. Eriksson (toim.) Uudistuva lastensuojelu - kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. [Verkkajulkaisu]. Työpaperi 32/2018. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 20.10.2021]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-208-6>
- Laine, S. & Pietilä, S. 2021. Mitä kuuluu perhehoitoon?. Osaamista sijaishuoltoon -hankkeen raportti. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 30.8.2021]. Saatavana: <https://osaamistasijaishuoltoon.fi/wp-content/uploads/2021/03/Mita-kuuluu-perhehoitoon.pdf>
- Lapsen oikeuksien sopimus - koko teksti. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Unicef ry. [Viitattu 20.1.2021]. Saatavana: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>
- Lastensuojelu 2020. 7.6.2021. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Tilastoraportti 19/2021. [Viitattu 7.9.2021]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021060734321>
- Lastensuojelu. 18.5.2021. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 26.5.2021]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/lastensuojelu>
- Lastensuojelua ja perhehoitoa koskevia muutoksia vuosina 2011–2012. 20.9.2011. [Verkkosivu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 3.2.2021]. Saatavana: <https://stm.fi/-/andringar-som-galler-barnskydd-och-familjevard-aren-2011-2012>
- Lastensuojelun perhehoidon vahvuudet. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Jyväskylä: Perhehoitoliitto ry. [Viitattu: 27.4.2021]. Saatavana: https://www.perhehoitoliitto.fi/minustako_perhehoitaja/lasten_ja_nuorten_perhehoito/perhehoidon_vahvuudet
- Lastensuojelun perhehoito. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Perhehoitoliitto ry: Sijaisvanhemmaksi. [Viitattu 7.1.2021]. Saatavana: <https://www.sijaisvanhemmaksi.fi/sijaisvanhemmaksi/sijaisvanhemmuus>
- Laurila, A. 2019. Perhehoidon kipuja. Forssa: T:mi Sote-psykologiapalvelu.
- Lehtimäki, S. 2017. Sosiaalinen tuki lastensuojelun perhesijoituksen kontekstissa – sijaisvanhemmat asiantuntijoina. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto.

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Sosiaalityö. Pro gradu -työ. [Viitattu 20.1.2021].
Saattavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201706192058>

Läheissijaisvanhemmuus. 19.11.2020. Lastensuojelun käsikirja. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 13.4.2021]. Saattavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito/laheissijaisvanhemmuus>

Marjomaa, P. & Laakso, M. 2010. Terveisiä täältä kodista! Lasten, sijaisvanhempien, syntymävanhempien ja sosiaalityöntekijöiden näkökulmia lastensuojelun perhehoitoon. [Verkkojulkaisu]. Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja n:o 17. [Viitattu 21.1.2021]. Saattavana: <http://frantic.s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaa/apset/2015/10/13111545/Perhehoitoraportti201010.pdf>

Mitä on lastensuojelu?. Ei päiväystä. Lastensuojelun käsikirja. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 20.1.2021]. Saattavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Mitä perhehoito on?. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Jyväskylä: Perhehoitoliitto ry. [Viitattu 7.1.2021]. Saattavana: https://www.perhehoitoliitto.fi/tietoa_perhehoidosta/mita_perhehoito_on

Mitä PRIDE-valmennus on?. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Pesäpuu ry. [Viitattu 20.1.2021]. Saattavana: <https://pesapu.fi/toiminta/perhehoito/valmennus/>

National Foster Parent Association (NFPA). Ei päiväystä. Becoming a foster parent. [Verkkosivu]. [Viitattu 17.3.2021]. Saattavana: <https://nfpaonline.org/foster>

Pekkarinen, E. 2011. Lastensuojelun tieto ja tutkimus - asiantuntijoiden näkökulma. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry. [Viitattu 26.5.2021]. Saattavana: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastensuojeluntieto.pdf>

Pekkarinen, E., Heino, T. & Pösö, T. 2013. Lastensuojelusta tietäminen on moraalinen velvoite. [Verkkolehtiartikkeli]. Yhteiskuntapolitiikka (78)3, 338–341. [Viitattu 21.1.2021]. Saattavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201310216783>

Perhehoidon laatusuositus -työryhmä. 2017. Perhehoitolain toimeenpanon tuki. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:25. [Viitattu 7.9.2021]. Saattavana: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80009/Rap_2017_25.pdf

Perhehoidon prosessi. 30.8.2021. Lastensuojelun käsikirja. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 31.8.2021]. Saattavana: https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito/perhehoidon-prosessi#J_ikihuolto_perhehoidossa

- Perhehoidon tietopaketti. 2016. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Perhehoitoliitto ry. [Viitattu 3.2.2021]. Saatavana: http://www.perhehoitoliitto.fi/files/1151/tietopaketti2016_netti.pdf
- Perhehoitajan käsikirja lastensuojelun perhehoidossa. 18.12.2019. [Verkkajulkaisu]. Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. Yhtymähallitus. [Viitattu 15.9.2021]. Saatavana: <http://dynasty.kalliopp.fi/kokous/2019739-18-1.PDF>
- Perhehoito. 19.11.2020. Lastensuojelun käsikirja. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 3.2.2021]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito>
- Perhehoitokumppanit. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Perhehoitajalle. [Viitattu 22.1.2021]. Saatavana: <https://perhehoitokumppanit.fi/perhehoitajalle/>
- Perhehoitoliiton liittokokous. 25.4.2020. Perhehoitoliiton liittokokous: Toimeksiantosuhteisten perhehoitajien sosiaaliturvan aukot paikattava. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: STT Viestintäpalvelut Oy. [Viitattu 23.7.2021]. Saatavana: <https://www.sttinfo.fi/tiedote/perhehoitoliiton-liittokokous-toimeksiantosuhteisten-perhehoitajien-sosiaaliturvan-aukot-paikattava?publisherId=64089972&releaseId=69879834>
- Päivystävät sijaisperheet. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Tampere. [Viitattu 31.8.2021]. Saatavana: <https://www.tampere.fi/sijaisperheeksi/paivystavat-sijaisperheet.html>
- Rees, A., Lewis, F. & Pithouse, A. 2014. Creating stable foster placements: Learning from foster children and the families who care from them. [Verkkokirja]. London: Jessica Kingsley Publishers. [Viitattu 25.2.2021]. Saatavana Ebsco eBook Collection - kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä. [Verkkajulkaisu]. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 29.6.2021]. Saatavana: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. Hyvä tutkimuskäytäntö. [Verkkajulkaisu]. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 29.10.2021]. Saatavana: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html
- Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Saukko, H. 2019. Perhesijoitusten purkautuminen sijaisvanhempien kokemana. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveystieteiden

yksikkö, Sosionomi (AMK) tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 20.1.2021]. Saatavana: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019120224107>

Sebba, J. 2012. Why do people become foster carers? An International Literature Review on the Motivation to Foster. [Verkkojulkaisu]. University of Oxford. Saatavana: https://www.researchgate.net/publication/260798440_Why_Do_People_Become_Foster_Carers_An_International_Literature_Review_on_the_Motivation_to_Foster

Selvitys perhehoitajien tuesta. 15.5.2021. Selvitys: Perhehoitajat kokevat, ettei heidän perhettään tueta riittävästi. [Verkkosivu]. Helsinki: STT Viestintäpalvelut Oy. [Viitattu 29.6.2021]. Saatavana: <https://www.sttinfo.fi/tiedote/selvitys-perhehoitajat-kokevat-ettei-heidan-perhettaan-tueta-riittavasti?publisherId=64089972&releaseId=69909307>

Sijaishuoltoyksikkö Tammi. Ei päiväystä. [Verkkojulkaisu]. Toimeksiantosuhteisen perhehoidon toimintaohje vuodelle 2019. Varsinais-Suomen sopimuskunnat. [Viitattu 21.1.2021]. Saatavana: <http://aleksis.naantali.fi/poytakirjat/kokous/20193026-2-3.PDF>

Sijaisvanhemmista valtava pula – sijoitettujen lasten määrä kasvussa. 21.1.2020. [Verkkosivu]. Helsingin kaupunki. [Viitattu 21.9.2020]. Saatavana: <https://www.hel.fi/uutiset/fi/sosiaali-ja-terveysvirasto/sijaisvanhemmista-valtava+pula-sijoitettujen-lasten-maara-kasvussa>

Sinkkonen, J. 2015. Mitä tulisi ottaa huomioon lasta sijoitettaessa. Teoksessa: K. Tervonen-Arnkil & J. Sinkkonen (toim.) Lapsi uusissa oloissa – Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Duodecim, 148–164.

Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 18.10.2021]. Saatavana: <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 6.9.2021]. Saatavana: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Valkonen, L. & Janhunen, T. 2016. Tutkimustietoa perhehoidon kehittämiseksi – Katsaus kansanvälisiin tutkimuksiin 2010–2016. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 26.9.2020]. Saatavana: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-789-3>

Valkonen, L. 2008. Mitä perhehoidosta tiedetään tutkimusten perusteella? Teoksessa: J. Ketola (toim.) Perhehoito: Tekemisen ja tukemisen arvoista työtä. Jyväskylä: PS-Kustannus, 99–120.

Vuorela, M. 26.2.2021. Omavalvontasuunnitelma. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti].
Vastaanottaja: Nina Holkko. [Viitattu 8.3.2021].

LIITTEET

Liite 1. Suostumuslomake

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Liite 1. Suostumuslomake

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Suostumus

Opinnäytetyö: Perhehoitajien kokemuksia sijaisvanhemmuudesta

Tekijä: Nina Holkko

Tutkimuksen tausta:

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää perhehoitajien näkökulmasta, millaisia valmiuksia perhehoito edellyttää ja mitkä ovat motiivit ryhtyä tehtävään sekä millaisia merkityksiä ja haasteita perhehoidossa kohdataan. Noudatan tutkimuksessani tieteellisen toiminnan eettisiä periaatteita ja haastattelut toteutetaan luottamuksellisesti siten, ettei ketään haastateltavaa voida tunnistaa ja säilytän kerätyn aineiston siten, että vain minulla on pääsy aineistoon.

Tutkimukseen osallistuminen haastateltavana:

Koen saaneeni riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä sekä saada vastauksia kysymyksiini saaden riittävät vastaukset. Tiedän, että minulla on mahdollisuus keskeyttää osallistumiseni tutkimukseen. Osallistun vapaaehtoisesti tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Aika ja paikka:

Haastateltava:

Opiskelija: Nina Holkko

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Opinnäytetyö, Nina Holkko

Teemahaastattelurunko, apukysymykset

Teemat: (taustatiedot) motiivit ja valmiudet, merkitykset ja haasteet

Taustatiedot:

- Kauan olette toimineet sijaisperheenä?
- Sijoitettujen lasten määrä
- Onko biologisia lapsia?
- Sijoitusten kesto ja muoto (onko lapsi sijoitettu kiireellisenä tai huostaanotolla, avohuollon tukitoimenpiteenä vai jälkihuoltona?)

Motiivit:

- Mistä kiinnostus sijaisperheenä toimimiseen lähti, mitkä asiat taustalla vaikuttivat? Mitä nämä motiivit ovat ja, mitkä koet olleen merkittävimpiä motiiveja?
- *esim. omat kokemukset, samaistuminen tilanteeseen, jo prosessin läpikäyneen/läheisten/tutun kannustus, auttamisen halu*

Valmiudet:

- Millaisia valmiuksia perhehoitajalla tulee olla? Millaisia valmiuksia tarvitaan, jotta edellytykset täyttyvät onnistuneeseen perhehoidon sijoitukseen?
- mahdollisia valmiuksia; *ammattillinen tausta, ominaisuudet (luonne, persoonallisuus, taidot, tieto), yhteistyö eri tahojen välillä (keiden?)*
- Näetkö jotkin valmiudet tärkeimpinä tai edellytyksinä sijaisperhetoiminnalle? Miksi?
- Miten olet kokenut PRIDE-valmennuksen?
- *(millaisia valmiuksia tämä koulutus tarjonnut, kuinka hyödyllinen, mikä koulutuksessa oli tärkein/mieleenpainuvuin, kauan aikaa koulutuksesta)*

Merkitykset:

- Mitä sijaisperheenä toimiminen on teille antanut? Millaisia positiivisia merkityksiä se on synnyttänyt?
- *esim. onnistunut sijoitus/suhde lapseen eli kiintymyssuhteen luominen, onnistumisen kokemuksia, suhde muihin sijaisperheisiin, yhteistyö, tiesi tarpeen olevan suuri ja tähän tarpeeseen vastattu*

Opinnäytetyö, Nina Holkko

Haasteet:

- Millaisia haasteellisia asioita olette kokeneet suhteessa sijoitettuun itseensä tai perhehoitajana?
- Miten hyvin koette saaneenne tukea joihinkin haastaviin tilanteisiin – mitä nämä tilanteet ovat olleet?
- Mikä on yllättänyt matkassa?
- *esim. moniongelmaisuus, liian "haasteelliset" sijoitukset, kiintymyssuhdehäiriöt, "työ" kotona, puutteellinen tuki, ei riittävää ammatillisuutta tai tietoa, luottamuksen puute sijoitetun puolelta tai sijaisvanhemman, suhteen luominen kestää, haasteet biologisten vanhempien kanssa, kielteiset tunteet/tuntemukset (pelko, ärsyyntyneisyys, turhautuneisuus), epävarmuus tulevasta (sijoituksen purkautuminen, myöhemmin esille tulevat muutokset mm. käytöksessä), perhehoitajan väsymys/uupumus*

Kehittämistarpeet perhehoidossa:

- Perhehoidon yhteiskunnallinen tarve on hyvin suuri, mutta sijaisperheitä vähän. Mikä mielestäsi vaikuttaa tähän asiaan ja mitä ratkaisuja voisi olla? Mitä asioita näet kehitettävänä kohteina? Miksi? Näetkö esimerkiksi tuen tarpeessa, rekrytoinnissa tms. kehitettävää?
- *esim. enemmän tukea (suku, läheiset, yhteistyötahot (mitkä?), puoliso tms.), rahaa, koulutusta, arvostusta, keskustelua aiheesta, haastatteluja/perhehoitajien näkemyksien esille tuomista tms., rekrytointia (lisää sijaisperheitä tähän mukaan?)*

Ekstra! Jos voisit kuvailla toimintaasi sijaisperheenä yhdellä lauseella (huomioiden sen haasteet sekä merkitykset), miten sitä kuvaisit?